

12
1937

Kulucak

Fambr

*Linolej, preproge in blago za pohištvo
v veliki izbiri priporoča*

**A. & E. SKABERNÈ
LJUBLJANA**

ILUSTRACIJA

ŠTEV. 12 / 1996. LETO III. / KOPITARJEVA UL. 6 / TELEF. 2549 / ČEK. RAČUN 12.587
NAROČNINA LETNO 100 DIN / TOVARNJA OKORJIVE / ŠTEVILKE PO 10 DIN / INOZEMSTVO LETNO 120 DIN / AMERIKA 3 DOL.

KOSTANJARJI
Foto Peter Kocjancić

VSEBINA:

Kostanjarji	397
Božični običaji	398
S smučmi na orh Koraba (Dr. V. Kanoni)	400
Albanija	404
Albanci (Fr. Radešček)	405
Iz slovenskih gledališč: Juntez, Brez tretjega, Slaba vest, Pritličje in proo nadstropje, Košana, Čar se da fotografirati	408, 409
Groza	410
Naši otroci	412
Kozmetika (H. Perten)	412
Pariški literati (S. Škerl)	415
Snežinka (J. Likovič)	415
Popolnica Alma Karlinova	416
Ana Kopačičeva (M. Bambič)	417
Zeniteo Yussufa Khana. Roman (F. Heller)	418
Fotoamater	421
Reklama	424
J. Lavtizar	427
Doma in po svetu	429
Projekt iz prvih početkov letalstva	450
Film: Ariana (R. A.)	451
Svetloton-film (M. Jelačin)	452
Po Nemčiji (H. F.)	455
Slovenska knjiga	454
Razstava Franceta Goršeta (R. Ložar)	454
Božidarja Jakca »Amerika« (R. L.)	455

Naslojna slika na ovitku: M. Bambič: Sv. Miklavž (akvarel)

Božični običaji

Kako nastavijo kmečki otroci Miklavžu pehar in škorenj za darila Foto »Ilustracija«

sneli od tujcev božično drevesce, ki se je pri nas že do dobra udomačilo in ga moramo prav tako šteti k običajem.

Na žerjavici stopljeni svinec se vlije v vodo. Iz čudnih oblik svinčene kepe si nato napovedujejo srečo ali nesrečo za novo leto

Tako se meče čebelj čez prag. Notri ali ven obrnjena konica čevlja naj pokaže, kdo bo šel v novem letu od hiše v tuji svet

Božična študija

Foto Oskar Kocjančič

Še danes pa so na Slovenskem znani različni praznovni običaji, ki so preostali iz poganske dobe. Božič so namreč praznovali v jutranjih deželah 6. januarja, šele od l. 354 pa ga praznujemo 25. decembra namesto poganskega praznika solnčnega obrata. Božič pa je nam Slovincem po vražah tako svet, da pride vsakdo, ki umrje ta dan, naravnost v nebesa. Zato je ta dan posebno ugoden za izpraševanje bodočnosti. Ponekod je razširjena vraža, da na sveti večer govore živali med seboj in prorokujejo bodočnost. Njih govorico pa more razumeti le pobožen človek.

O božičnih praznikih denejo na mizo ne le kruhi, temveč tudi med, orehe, otrobe in druge slične stvari, in sicer trikrat: prvič na Sv. Peter, drugi na večer pred Novim le-

Na sveti večer pokadijo in poškopirajo z blagoslovljeno vodo pri nas domove. Po sliki Jurija Šubica

tom in slednjič pred praznikom sv. Treh kraljev. V „kranjskem jeziku“ se imenujejo ti trije dnevi „trije božiči“.

Med praznovernimi navadami na božični večer omenja Valvazor »panj«, katerega kmetje takrat denejo na ogenj, oblijejo z vinom, oblože z raznimi jedili in ognju prigravajo, naj jih použije. Enako je bilo v navadi vsakovrstno srečkanje in vedeževanje. Dekleta pa so hodila v teh skrivnostnih večerih k vodnjaku ali potoku gledat svojega prihodnjega ženina. Pri tej priliki se je nekemu hlapcu blizu Kamnika, ki je zlezal na drevo in se nagnil nad vodo, da bi ženske v njej zagledale njegov obraz, zgodila nesreča, da se je odlomila veja in je padel v vodo (glej sliko!) — Glede bodočega je ponekod tudi ta vera: ono dekle, ki se zvečer pred dnevom sv. Tomaža (21. decembra) umije po vsem telesu in stopi z levo nogo prva v posteljo, bo ponoči videla bodočega.

Tudi pri vlivanju svinca naj se pokaže bodoča sreča in nesreča. Vendar pa svinčena kepa zahteva zaradi svojih čudnih oblik posebnega, izvedenega razlagalca, ki tolmači bodočnost iz sence na steni, ki jo pokaže svinec, iz ostankov, ki obleže v vodi, ko dvignete svinčeno kepo itd. Ako dobi svinec podoba venca ali prstana, ti naznanja, da se boš oženil, podoba križca napoveduje smrt.

Svinec se vlija vse te svete večere, večinoma na Silvestrov večer pa se mečejo čevlji, da se spozna, kdo bo šel med letom od hiše. Na desno nogo si le napol nataknete čevlji in ga vržete čez glavo. Ako čevlji pade s konico proč od tebe, boš moral od doma, če pa je obrnjen s konico proti tebi, boš ostal doma. Tako vedežujejo na kme-

Vraže na sveti večer. Dekleta žele v vodi videti svojega ljubega. (Valvazor)

tih posli, pa tudi domači fantje in dekleta, če jim je prišla doba, da zapusté domačo hišo.

Med običaji, ki so doma med koroškimi Slovenci, naj omenimo tega, da pogrnejo ondod med kmeti na sveti večer mizo s slovenskim prtom, to je prtom iz belega platna, z rdečimi in belimi čipkami in ki ima poleg tega v sredini še rdeč okrajek. Na mizo postavijo nato »miznjak«, t. j. božičnik ali božični kruh, kadilo in žito. Vse to leži na mizi do poldneva na Sveti dan.

Starodavni so ti naši domači običaji, ne moremo reči, da bi ne bili lepi. Še vse lepša pa je Sveta noč sama, preživeta v ljubezni in prijateljstvu!

Novo razglednice. Za Božič in Novo leto je izdala Jugoslovenska Matica deset novih razglednic, od teh osem po osnutkih gđe. Ksenije Prunkove, z motivi iz našega narodnega življenja in domačih običajev. Po kvaliteti jim moramo dajati prednost pred tujimi razglednicami, ki so židovskega izvora in po katerih nekateri tako radi segajo.

Dobro toaletno milo

ne sme samo prijetno dišati, temveč tudi po svojih sestavinah v medicinskem smislu delovati očiščujoče na kožo. Samo tako lahko koristi pri negovanju telesa. Ravno zato so Fellerjeva Elsa-mila zdravja in lepote tako cenjena. Zavitek s 5 vrstami mila za 52 Din brez nadaljnjih stroškov pri lekarnarju Evgenju V. Fellerju, Stubica Donja, Elsatrg 358, Savska banovina

LA VELOUTY DE DIXOR

NADOMEŠČA
PUDER
IN KREMO

ali da ne maže obleke,
pa je radi tega

NENADKRILIVO
SREDSTVO ZA
NEGOVANJE LEPOTE

PREPRIČAJTE SE
O TEM!

CENA: Majhna tuba . . . . Din 9—
Sredna tuba . . . . Din 18—
Velika tuba . . . . Din 28—
Super tuba . . . . Din 45—
Lonček . . . . Din 50—

DEPO ZA JUGOSLAVIJO:

COSMOCHEMIA, ZAGREB, SMIČIKLASOVA ULICA 23

Usem naročnikom, prijateljcem in čitateljem
»Ilustracije« želimo vesele božične praznike
in srečnejše novo leto 1932!
Konzorcij, uprava in uredništvo »Ilustracije«

Porušen most v Radiški Tesni, blizu Ničpura na albanski meji

Albanska hiša in ljudje iz Ničpura. V ozadju Korija

S smučmi na vrh Koraba (2764 m)

Dr. Vanko Kanoni

Že tri mesece sem živel v Ničpuru, blizu albanske meje, daleč v gorah, pod 2764 metrov visokim Korabom, v vasici, ki je ostala še do danes, kar je bila pred stoletji, brez utrinkov civilizacije. Iz Gostivara sem odsmučal v božičnih dneh proti zahodu, se popel nad izvir Vardarja, zdrsel na smučeh navzdol v Leunovo - Polje, v Ničforovsko - Polje, mimo Mavrovih Hanov skozi Radiško sotesko ter prismočal za Novo leto v Ničpur in splašil vse, kar živi tukaj. Zadržljiv lajež psov in skovik arnavtskih glasov iz zamedenih kolib se je dušil v sneženi vihri in gubil z mrakom v noč. Skrajni čas je že bil, da sem našel to vas, ki leži na strmem pobočju nad Štirovično reko in zre v nasprotno pobočje gore Korije, ki se vzpne s strmim nagibom iz iste reke in ju prekrije visoko nad vasjo le ozek obok neba. Kolibe so orlovsko gnezdo. V tem gnezdu sem bil varen. V njem ni bilo volkov, torej ne strahu pred njimi. Sled te živali v snegu mi je bila edini klic življenja v zasneženih gorah, kjer v zametih nisem našel pota, le po šumenju Štirovične

reke ravnal sebi smer v Ničpur in pred nočjo našel to gnezdo. Oddahnil sem se. S smučmi sem cepetal, otresal sneg, ki se je zajedal v obleko. Javil sem se komandirju granične čete. Bil je navdušen nad prvim smučarjem v teh krajih. Zunaj pa je medlo in zatrpalo v kup snega vso vas. Ljudje so pa vse dni cepili drva, odmetavali sneg, pošiljali pred zverjadjo pse na stražo, krmili številne ovce in koze, ki so živele z njimi v kolibah skupno življenje. Če pa ni medlo in je bilo vsaj vedro, — solčnih dni ni bilo ves čas, kar sem bil že tukaj, niti dvajset, sem drsel s smučmi čez snežena pobočja, delal skakalnice, zabaval Ničpurce, če sem zavozil iz skakalnice z glavo po snegu. Kmalu sem našel dva pasja prijatelja, zvestejša od človeka, drznejša od volka. Najljubši mi je bil kuštravi, rdečecoki Šarko, ki se ni plašil volka in je tiraniziral vso pasjo svojat iz Ničpura. Z njim se je pajdašil gladki, lepi, črnooki Murat. Postali smo si najboljši prijatelji. Na moč sem se trudil okrepiti prijateljstvo. Preskrbel sem jima najboljše kosti in svežega kruha. Vse noči sta prebdela na pragu moje kolibe in me čuvala. Če je pa posijalo sonce, smo razigrani zapustili vas in tak dan izrabili za turo. V januarju sem prismočal na Gabris, širok in podolgovat gorski hrbet, zahodno nad Ničpuro. Komaj sem stopil nanj, že je vzkipela pred menoj v nebo množica s snegom in ledom oblitih stožcev. Vezali so se v verige in zopet lomili v prepadih. Pogled je zdrsel nazaj iz vrhov, naprej v daljave, čez Korab ni mogel. Zaželel sem objeti s pogledom te razgibane gore, svedobno kriliti čez nje v daljavo, ki splahne v meglo. Sklenil sem, da si moram osvojiti vrh Koraba.

Sestavni del je Pindskega ali Albansko-grškega gorstva. Uvrščajo ga med najmanj preiskana evropska gorovja. Sedimentarne kamenine, škrljeveci in razne eruptivne kamenine so gradivo za to gorovje. Severovzhodni del tega gorstva leži tudi na našem ozemlju. Manj neznana je Šar planina, ki se razteza od Kačaniške soteske ob Lepencu do izvirov Vardarja. Njen najvišji vrh je 2510 m visoki Ljubotin. Nanj se je popel pokojni profesor Cvijić, zavrel na njem vodo in mu tako približno ocenil višino. Geološko je Šar planina v razmerju z ostalimi sestavnimi deli Pindskega gorstva še precej raziskana. Južno od Šar planine se pa raztegajo vzporedno visoke gorske vrste med Črnim Drimom na eni in Prespo, Porečem ter Tresko na drugi strani. Med njimi je najmogočnejša gorska skupina ona, ki jo imenujejo domačini Korap in se vleče od severa proti jugu v dolžini 15 kilometrov približno med

Vrh Koraba, 2764 m. 2. aprila 1931

Desno: Pogled na Korabsho skupino iz Gabrisa

Črnim Drinom v Albaniji in Štirovičko reko in Radiko v Jugoslaviji. Na severu se ukloni in pada strmo navzdol v globoko gorsko tesen gornje Štirovičke reke, iz katere se pa vzpne že druga gorska skupina in razprostire naprej proti severu. Na jugu pa preide Korab z 2574 m visokim Velivarom v naslednjo gorsko skupino, Dešat nazvano, ki se vleče južnovzhodno čez Krčin (2345 m) in v močnem nagibu spušča v dolino dolnje Radike in v Debarsko polje.

A v Korabski skupini je najsilnejši in najteže dostopen oni del, ki se razteza med gorskima tesnima gornje Štirovičke reke na severu in Proj-Fela (Duboke Reke) na jugu, torej severni del, ki sem ga pozimi kot prvi doslej presmučal. Ta del predstavlja obširno gorsko gmoto, iz katere se dvigajo posamezni vrhovi. Med njimi je najvišji 2764 m visoki Korab, ki je vsilil že imenovani gorski skupini svoje ime. Zahodno od Kobiljnega-Polja se vzpne z njega kot tristrana piramida. Južnovzhodna stran, ki je naša, pada približno 200 m dokaj zložno navzdol, nakar zgubi ravno-

visokim prelazom. Der Korapi nazvanim, Korapsko skupino na severu. Pod že omenjeno južnovzhodno stranjo Koraba izvira Proj-Fel, ki hiti v gorski tesni brzo navzdol proti jugovzhodu, teče kasneje skoz vasico Žužaj (Žužnja-Žuže), ki leži pod samim Korabom, globoko v nižini in vendar najbliže njegovemu vrlu. Hodiš uro ob reki navzdol proti jugu, da prideš v Nistrovo, vasico z ljubko raztresenimi, kamnitimi domovi nad levim, strmim bregom Proj-Fela, ki se izliva v Radiko. Greš iz Nistrova navkreber in prideš v slabi uri na Gabris, odkoder imaš krasen razgled na Korab (2764 m), Kepi-Bar (2595 m), Guri-Veljpnis (2088 m), če zreš v severozahodno stran; na Mahiamada (2070 m), Kabat (2395 m), Rosi-Rimnic (2250?), sploh na južni del Korabske skupine, če gledaš proti zahodu; čez Radiško tesen na Bistro planino proti jugovzhodu in še ti seže pogled severovzhodno do Šar-planine, dalje ne more. Greš iz Gabrisa navzdol severovzhodno in prideš v Ničpur. Pod njim bobni v globini Štirovička reka; iz nje se dvigne na-

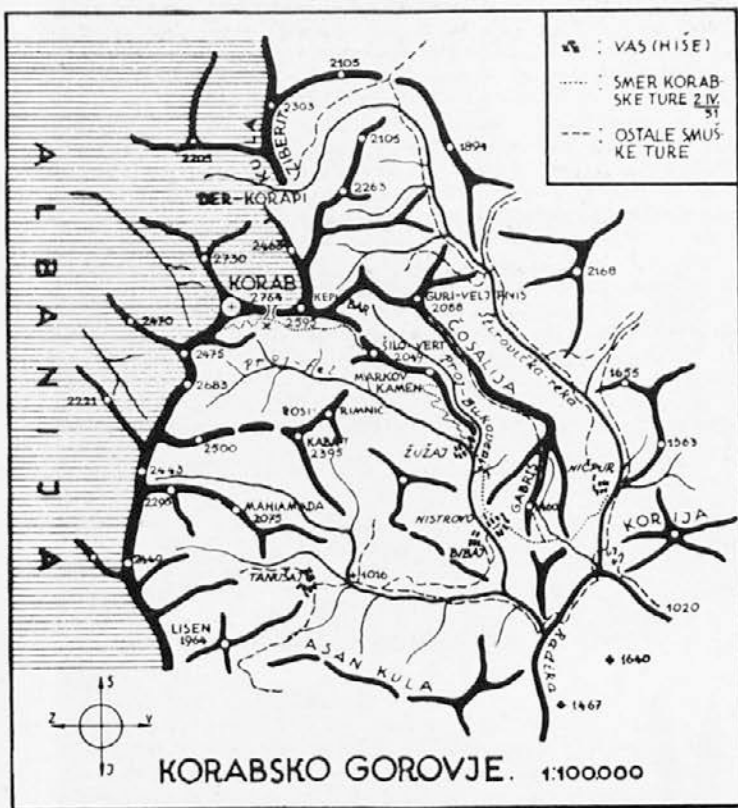

Šarko, Murat in smučke na Čosaliji. V ozadju Kepi-Bar (2595 m) in Guri Veljpnis (2088 m)

težje in se gubi tu in tam v navpičnih stenah globoko navzdol v gorsko tesen Proj-Fela. Zapadna in severovzhodna stran ležite že v Albaniji. V nasprotju z južnovzhodno pade zapadna stran takoj v globino, skoraj navpično navzdol, kasneje pa se zložneje spušča v Albanijo. Na tej strani sem videl ogromna, z zevajočimi razpokami prepredena snežišča. Severno od Kobiljnega-Polja se dviga 2595 m visoki Kepi-Bar, čigar zahodni greben preide v x sedlu v vzhodni Korapov greben, ki meji ob Albanijo in loči že imenovano južnovzhodno stran od albanske severovzhodne, ki je tudi prekrita z obsežnimi snežišči. Še dokaj zložno se niža proti jugovzhodu Kepi-Barov drugi greben, ki sem ga izkoristil, ko sem šel na Korab, gubi se pa v 2049 m visoki Šilo-Vert. Tretji greben se vleče proti severovzhodu in je povezan s severozahodnim grebenom 2088 m visokega Guri-Veljpnisa, ki se dviga nad Čosalijo, pod njim pa izvira Proj-Bukovenit, ki priteče pod vasico Žužaj (Žužnja, Žuže) v Proj-Fel. Četrti greben se razprostira proti severu in spaja z nad 2400 m visokimi vrhovi, ki zaključijo z 2055 m

sprotni breg v strmo pobočje gore Korije, da bdi pred njim in je le ozek svod nebesni nad Ničpurom.

Nova, sveža in surova doživetja so polnila čas, da ni bilo nikdar praznine v duši. V Ničpuru živi Fuzo. Arnavt je, musliman in mlad. Pred letom si je kupil za 9000 Din v življenju kipečo mladenko in jo oženil. Čuva jo, boji se zanjo, saj je še do danes ni videl Džaber, njegov najboljši prijatelj iz Ničpura. Jaz sem bil v njegovi hiši, ki je poslednja nad vasjo, da spolzi iz nje pogled čez ostale, ki so globoko in na široko poveznjene v piramidaste, s težkim škrljtem prekrte strehe. Že je stopila v sobo ona in prinesla džezvo in fildžane. Umaknila se je s priprtih pogledom mojim očem, povsila nad ognjem glavo, vtopila v morje črnih las svoje velike, zbegane oči, ki do danes niso videle tuja. Klečala je ob ognju, ko je kuhala kavo. Z dlanjo se je uprla v tla in dolgi, vitki prsti z rdeče barvanimi nohti so iskali opore v preprogi, če je upognila telo in s sapo oživljala zabelj ob džezvi, ki jo je do roba prekrila z žerjavico. Moč njenih prsi je kipela in mrla

v tej pol temni sobi. Zleknen je ležal Fužo na preprogi. Z motno sanjavi očmi, zastrt s kopreno dima iz čibuka je užival, ko je videl priznanje v mojih očeh. Včasih pa je močneje zabobnelo v štirovički reki, da je našel glas slapov tudi nas.

Če sem odhajal od Fuže, me je že kako srečal Džaber in me vabil k sebi. Ti ljudje nimajo zgaranih rok in vampastih trebuhov. Sloki so, gibčni in silno bistri. Pijejo črno kavo, vina in žganja ne poznajo. Hranijo se z mlekom, sirom, maslom. Uživajo ovčje in včasih goveje meso. No, na kokošjo zalego bi skoraj pozabil. Te je pa že toliko, da jo uživajo tudi številne lisice, kragulji in drugi. Nekaj sem pozabil! Na strmo pobočje gore Guri Ukuš so pristonile nekoč njihove nemirne roke nekaj kamnitih domov s strelnimi linami in z izzidki za prežo ter obdale te domove z ograjo in imenom Ničpur. Strmo spodaj teče v tesnih štirovički reka. Z mogočnim bobnenjem in šumom se openi v ožji in strmejši tesni ter umiri šele v tolmunih. Tu sem našel Fužo in druge. Z mrežo so lovili postrvi in brazdali do pasu tudi v zimi po vodi. Pogled teh ljudi ni uprt ves božji dan v zemljo, ni top. Visoko v gorah žive. Tu je sij solnce ostrejši. Kriči iz brega v breg in kliče drobnico. Urlika in skovika, da ve ovca, kaj hoče in ve ovčarski pes, kam naj vodi drobnico. Njihov jezik se šopiri v medmetih.

Če sem bil v svoji kolibi sam, sem razgrnil specijalko in po pripovedovanju Ničpurcev in lastnem opazovanju, ko

Grozotni umik srbske vojske l. 1915 čez zledenele, stara davne, srednjeveške mostove

sem se že večkrat približal od različnih strani Korabu, na njej zbiral pota, iskal smeri za uresničenje svoje želje, priti nanj s smučmi. Tako sem odsmučal sredi februarja v Tanušaj, ko je snežena vihra prekrila v sedmih dneh vso vas s snegom. Bil je jasen dan, ko sem odsmučal. Nebo se je z metežem snežink pogreznilo v zasneženo vas, ko sem pred nočjo prismočal vanjo. Spoznal sem, kako lahko nalaže vreme v jutru vreme popoldne. To goljufivo vreme me je odslej plašilo. Pa sem le odšel na Gabris, da sem zrl Korab iz bližine in markiral smer bodoče ture v specijalko. Tiho in na skrivaj sem se pripravljal, da pobegnem. Saj sem bil prepričan, da mi ne dovoli komandir take ture. Brbljal je vedno staro pesem o medvedu, ki je napadel graničarje nad samim Ničpurom. Zbrbljal mi je sto zgodbo o volkovih in dveh risih, ki sem jih na srečo videl tudi sam, pa mu tega nisem omenil. Če je pa završalo nad vasjo in se je zavrtinčil sneg po grebenih in priplesal v vas, se je prizibala k moji kolibi kopa kožuhovine, iz nje je pokukala komandirjeva glava, svareče uprla v me svoja mišja očesa, odprla usta na stečaj, naložila sape in nosljaje zbrbljala opasnosti, ki naj bi jih vihra še poživila. Za nameček sem čul svarečo zgodbo o treh graničarjih, ki jih je zamedel sneg, da so zmrznili. Jaz pa le nisem miroval. Venomer sem se potikal s Šarkom in Muratom vsaj po bližnji okolici.

Nekega dne me je iznenadilo krasno jutro, da sem pozabil na nevarnosti in s Šarkom in Muratom pobegnil iz vasi. Hiteli smo na Gabris in naprej po gorskem hrbtu proti severu. Nisem pa vedel, da je tako hudo razčlenjen in ko smo končno prispeli popoldne na Čosalijo, smo bili tako izčrpani, da smo pozabili na Korab ter utrujeni poлегli po snegu. Tukaj sem fotografiral svoja dobra tovariša, kako utrujena ležita na snežni odeji Čosalije. Zavedel sem se svoje pustolovščine, saj nisem imel kompasa, hrane in orožja. Večkrat smo srečali medvedje sledi in gazi, shojene od volkov, vznemirjeno sta dvigala glavo Šarko in Murat, ošvrknila s smrčkom pih vetra, se stisnila k meni in mi branila dalje. Čez čas sta odhitela naprej in jaz za njima. Tako smo prišli na Čosalijo, kjer smo bili osamljeni v snežni puščini daleč od ljudi trije najboljši prijatelji. Odpočili smo se in zbežali še pred zahodom solnca. Vrnili smo se po drugi poti v najbližjo vas Nistrovo. Spoznal sem, da po tej poti ni mogoče priti v enem dnevu na Korab. Izbral sem si torej drugič drugo pot. Prišel sem na Gabris, kjer sem spremenil smer prve ture. Nisem smučal naprej po njegovem hrbtu proti severu, ampak sem odsmučal navzdol prozahodu in prišel v Nistrovo. Od tu sem hitel naprej nad levim bregom Proj-Fela proti severu in prispel v Žužaj. Pot v to vas mi je bila že znana. Tu sem pa zapustil poslednjo naselbino in se s precejšnjim nemirom ločil od ljudi. Nebo se je pooblačilo. Po strmem, severnem pobočju Markovega kamna sem se naglo vzpel v višino. Daleč za menoj je ostala vasica in pod menoj je utihnilo šumenje Proj-Fela. Iz juga je zavel topel veter in omehčal sneg, da sem se dvigal hitreje. Dospel sem popoldne na Silo-Vert (2049 m) in do Karavle Ujedinjenja. Našel sem jo brez strehe, vso v snegu. Pričelo je snežiti. Kmalu sem se znašel sam v metežu. Napisal sem listek, ga vtaknil v razpoko grede na karavli in previdno odsmučal navzdol ter skrbno iskal sledi svojih smučin v pokrajini, prekriti z rojem snežink. Le tako sem našel Markov kamen in se oddahnil. Ni snežilo. Pod seboj sem opazil vasico. Smuknil sem navzdol in že sem bil med Žužajci, ki se me niso več nadejali. Umaknil sem se v zavesti, da je ta smer najpripravnejša za turo na Korab ob lepem vremenu.

Ambulantska praksa na albanski meji

Če sem smučal, mi je sledil šarko, ki je grizel krplje, jezen, da sem ga prehitel. Njega je v diru grizel v rep Murat, ki tudi ni hotel biti zadnji. Če sem se preveč oziral

in ju dražil, sem telebnil. Šarko se je prekopicnil čez me in čez njega Murat, a takoj sta odhitela naprej in me dražila, da ju ujame. S takim pojanjem sem ju še bolj priklenil nase. Z ljubeznijo sem negoval svoje smučke, ki sta jih tudi Šarko in Murat vzljubila. Postali smo nerazdružljivi prijatelji in s takimi sem sklenil znova uiti na Korab. Živeli smo v drugi polovici marca. Čutil sem, da se je približal dan odhoda. Potuhnul sem se torej in pomiril komandirja.

Ta čas je kopnel v vasi in po pobočjih pod njo sneg. Curljala je voda po pobočju, našla potočke, žuborela navzdol v štirovičko reko. Leska se je prašila in prva cvetka je vzbrstela in vzcvetela pod grmičjem. Ovce in koze so se potikale med grmičjem, obirale mladike in mastne popke, ki so pokali in se cedili v toplem solncu. Nad vasjo pa je ležal sneg še v debelih plasteh in me vabil.

Hitreje, kot sem pričakoval, sem pobegnul na Korab. Iznenadilo me je 2. aprila zarana vreme, ki je bilo vredno zaupanja. Na nebu ni bilo oblaka. Le hladen veter je

božal lice, dramil voljo. Zora je zorela nad goro Korijo. Pasji lajež je utihnil. Vso noč so čuvali vas, a z zoro so poiskali svoje brloge. Ljudje so še spali v svojih domovih. V komandirjevi sobi je bilo še temno. Le utrujeno štokljanje graničnega čuvaja, ki je čeblljal in zehal, je motilo mir. Še nekaj minut, zbudil se komandir, prepreči nakano! Zato sem se podvizal, pripravil nahrbtnik, opasal revolver in nož, stisnil smučke pod pazduho, nalagal čuvaja in ušel s Šarkom in Muratom tretjič na Korab. Oprezno smo stopali navkreber skozi vas, da ne vznemirimo

Jurij Kastriotić, nazvan Škenderbeg, albanski narodni junak

psov. Že smo bili pod Fuzovo hišo nad vasjo, ko se je prikotalilo nekaj črnega po bregu in me treščilo brez glasu ob tla. Pograbil sem smučke, vstal in opletal okrog sebe. Pa sta že prihitela Šarko in Murat in me rešila. Klanju in renčanju je sledilo rjovenje vseh psov v vasi. Šarko se je zagrizel v vrat Fuzovemu psu, Murat se je lotil ostale druhali in izginil v rjoveči kopici. Ljudje so začeli kričati in uglasili pasje rjovenje. Odšel sem. Umolknili so ljudje. Počakal sem še nad vasjo in klical. Pa ju ni bilo k meni. Težko sem se sprijaznil s seboj in brez njiju odhitel naprej na Gabris.

Sij sonca je bil nad Korijo, blesk je zatrepetal čez snežena pobočja Gabrisa. Curljal je znoj po čelu, lieu v usta, ki so se sušila v žeji. A čutara v nahrbtniku je bila kar predaleč, da bi drget mišic zavrla in tešila žejo. Hitel sem nemirno dalje na Gabris. Kot oni januarski dan, ko sem prvič stopil nanj, sem obstal in nisem mogel več naprej, še lepši in mogočnejši je bil ta dan, pogled na ta prostrani gorski svet, blesketajoč se v milijonih solne. Moja misel pa je hitela tja, kjer je kipel v nebo najvišji vrh, ki me je priklenil nase. Kraljuj v svojem miru silni Korab! Nagnil sem čutaro. Popravil sem nahrbtnik, ugladil smučke in smuknil navzdol v Nistrovo. Kmalu sem bil v vasi. Nenavadno petje me je zadržalo za čas na pragu neke hiše. Hodža je pel v arabščini umrlemu gospodarju. Stopil sem v vasi še k Muharemu, nakupil sira in medu, mu zaupal svojo nakano in se pristrčno poslovil. Nad levim strmim bregom Proj-Fela se vije steza v vasico Žužaj. Vsak čas sem moral preskočiti kakšen potok, ki jih je tu mnogo. Proj-Bukovenit me je vzdramil iz daljave. Brzi openjen izpod Guri-Veljpnisa in pribobni v Proj-Fel pod Žužajem. Le nekaj hiš obdaja še visoki zid in so utrdba zase. Ostalim se že ruši zid, ker ni junaških časov; so brez življenja, zapuščena, kot strašila. Poznal sem pot, hitel navkreber, kakor zadnjič. V snegu sem opazil svežo sled medvedje šape. Sledil sem ji oprezno in prišel na Markov kamen (1731 m). Krenila je navzdol v Proj-Bukovenit. Poslednji klic življenja je zamrl v tej samoti. Po južnovzhodnem grebenu Šilo-Verta (2049 m) sem se bližal temu vrhu. Na levi strani se gubi južnozahodno v prepadih gorske tesni Proj-Fela. Na desni se pa spušča zložneje v

Smrt v albanskih gorah na umiku l. 1915.

Proj-Bukovenit. Ogromna plast snega prekriva to pobočje. Vsako toliko sem zapičil šibo v sneg, pustil obarvan trak na njej z opisom kraja. Prišel sem do karavle v snegu. Greda je še štrlela ven. Nekaj deščic sem vzel seboj, če bom prisiljen prenočiti v snegu. Na snegu sem sedel in južinal. Solnce je kazalo poldan. Le štiri ure sem računal še do vrha. Prepričan sem bil, da se mi posreči tura. Na levi strani so zijale pod menoj globoke kotanje, ki sem jih moral obiti. Izbral sem si zato severovzhodni greben Kepi-Bara, hitel po njem naprej in krenil vstran proti zahodu, ko sem prišel na položnejše južno pobočje te gore. Mnogo težje, kot sem mislil, sem na tem pobočju prečkal. Med zaledenelim snegom in skalami sem iskal prehode v mehkejšem snegu. Piš ledenih zrn je priplesal z mrzlim vetrom čez pobočje, ko sem stopil iz zavetja in prisojne strani Kepi-Bara in se tu na planem prav počasi bližal vzhodu njegovega zapadnega grebena, ki se v že omenjenem x prelazu spaja z vzhodnim grebenom Koraba. Zaskrbela me je ta sprememba. Čez plan je bril ledeni

Kolinška

CIKORIJA

OKUSNA
IN ZDRAVA
JE

KOLINSKA
KAVA

sever in mi branil dalje. Čez ušesa sem potisnil kučmo. Nad menoj se je vrtinčil sneg in piš ledenih drobcev je oplazil lice, nos in veke, da sem komaj gledal. Ves pre-mražen sem prišel na sedlo in hitel iz severne strani pod Korabov greben v zatišje. Še nekaj udarcev s smučmi po zaledenem snegu na oni strani Koraba, ki zre na Šilo-Vert, par sežnjev od albanske meje, in že sem našel zatišje v kadunji, s pršičem postlani pod poslednjim, kakih 400 kol-molcev visokim, a radi plazov nevarnim vzgibom Koraba. Na dnu kadunje sem se vgreznil v pršiču za počitek. Ledeno lice, veke in kučmo je topilo vroče sonce tu v zatišju v toplo vodo, ki je prijetno božala z ledenimi zrni raz-bičani obraz. Sam, s soln-cem nad seboj, v krvi pe-sem borbe — borbe ki jo je ustvaril nekoč v besedo le-deni Jalovčev kuloar:

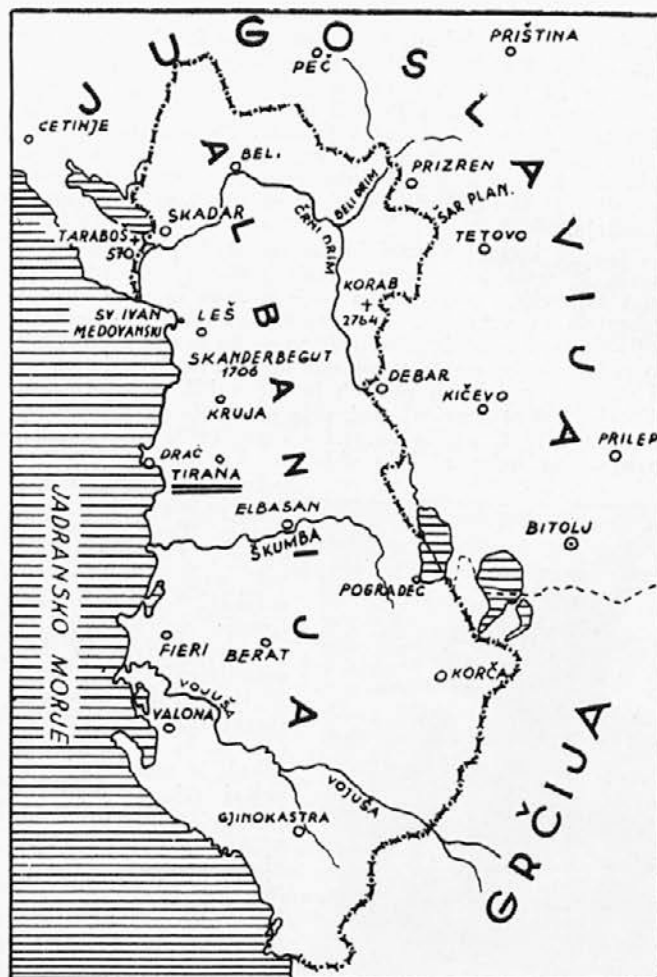
Albanski kralj Ahmed Zogu I.

Ich lebe, wie das Eis es lebt —
Ich lebe, wie der Stein es lebt
in dieser rauhen Wirklichkeit!
Der Kampf ist hart,
wie Erde alt,
der Kämpfer unermüdlich!
Ich aber eins mit der Natur
gesund und sonnenseelig!

Kadunja, iz nje gre mo-ja pot, sanjav obris smučin v led; kjer je topleje že, dvoje smučin v sneg, ki se vijo navzdol k ljudem v njihovo pot in ta iz Žužaja v Ničpur, čez izvir Vardarja v mesta in domov! Le kratek čas ni bilo misli v kadunji. Vrnila se je iz slovenske zemlje, rodila voljo osvojiti vrh Koraba. Utru-jenost se je topila v volji. In že sem stal s smučmi vzravan na vrhu. Z očmi sem krilil v mogočno daljo. Sem krilil čez Čosalijo iz Koraba, čez Guri-Ukuš v nižave do Vardara. In že sem krilil čez albanske gore v daljave, ki so se topile v morje megel.

ALBANIJA

Albanija je južna soseda jugoslovenske države, meri 37554 kvadratnih kilometrov in šteje po številki iz leta 1923 817468 prebivalcev večinoma albanskega rodu. Največja mesta so Skadar, Kori-ca, Elbasan, Gjino-kastra in Tirana, ki je danes prestol-nica in leži nekako v sredini Albanije. Glavne luke Sv. Ivan Medovanski, Drač, Valona so preveč s peskom zasute in brez posebnega za-vetja, da bi jih že ob itak majhnem morskem prometu mogli šteti k izrazi-tim morskim prista-niščem. Vendar so razmere v Valoni med vojno izboljšali Ita-lijani, v prvih dveh pa avstrijske okupa-cijske oblasti. Sever-na obala je ploščata in naplavljava, južna od valonskega zali-va pa strma. Alban-ske Alpe na severu presežejo 2600 m, na jugu pa 2400 m, Al-banijo moremo pri-števati h goratim de-želam. Reke, razen Bojane, ki teče iz Skadrskega jezera v morje, niso plovne. Pravih cest ni bilo,

šele v vojni so jih gradile okupacijske čete, po vojni pa jih gradijo Italijani. Prav tako bodo gradili tudi železnice. Zgodovina Albanije je zgodovina najrazličnejših vla-darstev, ko so si prilasčala razne dele sedanje svobodne države Albanije: Bizantinci, Normani, Bolgari, Srbi, Bene-čani. Srbski car Dušan je v letih 1343—48 imel v oblasti

Ničpur, tipična albanska obmejna vas pod 2764 m visokim Korabom

Albanski parlament v Tirani

vso Albanijo, le obala je bila v rokah Anžvincev. Po Dušanovi smrti je pripadala njegovemu bratu Simeonu, vendar so si ob istem času ustanovili albanski vladarji samostalna oblastva. Proti Turkom so se v začetku Albanci uspešno borili, posebno pod vodstvom Džorža Kastriotića, nazvanega Skenderbega, ki je albanski narodni junak. Kastriotić je bil po materi srbskega rodu. L. 1479 je postala Albanija turška provinca, mnogo Albancev se je izselilo, še več pa jih je sprejelo mohamedansko vero. Iz teh so se rekrutirali najboljši turški vojaki. Upori proti Turkom pa so se nadaljevali prav do zadnjega časa (n. pr. ob priliki italijansko-turške vojne l. 1912). 28. novembra 1912 so proglasili albanski patriotje Albanijo za samostojno in za nevtralnno v prvi balkanski vojni. Srbska vojska je v zimi prišla do Drača, čez nekaj mesecev pa so Črnogorci zavzeli Skadar, kar je dovedlo do mednarodnega konflikta in do definitivne ustanovitve Albanije. Črna gora je izgubila Skadar, srbska vojska se je umaknila iz Albanije. Upor Albancev v novoosvojenih pokrajinah je srbska vojska udušila. Toda tudi

nastop vladarstva nemškega princa Wieda ni utolažil Albance, ki so se mu pod vodstvom Esada paše uprli in ga pregnali. L. 1916 so Avstrijci zasedli severni del, južnega pa Italijani in Grki. Mirovna pogodba iz l. 1921 je določila Albaniji meje iz l. 1913. Izbrani predsednik republike Ahmed Zogu se je pod protektoratom Italije izvolil za kralja in tako je danes Albanija parlamentarna kraljevina, nje-nega vladarja pa čaka težavna naloga, da uredi in izboljša življenje svojih podanikov.

Albanci

Fran Radešček

S katerekoli strani motrimo albansko ljudstvo, zlasti Gege (prebivalce severne Albanije), ne moremo se konec koncev ubraniti vtiska iskrenih simpatij za njih težko usodo. To divje, neomejene svobode žejno ljudstvo, njihovo silno in neutešeno hrepenenje, ostati to, kar so vekovima bili, ki v njih z nezmanjšano silo plapola sveti ogenj velike domovinske ljubezni, v polni meri zaslučuje, da si ohrani nedotaknjen še edini deviški košček z dekadenčno civilizacijo prenasičene Evrope. Kar so rezervacije za izumirajoče Indijance v Ameriki, to je Albanija za Škipetarje, kakor se sami nazivajo. To ponosno ljudstvo, ki niti služabnikov božjih tuje narodnosti ne trpi v svoji sredi, boječ se z vprav fanatično ljubosumnostjo za svoje vekovne tradicije, je najmočnejša obramba proti vsakršnim osvajalcem Balkana na njegovi južnozpadni meji. Če jim v tej njihovi težnji pomagamo ohraniti njih narodnostno in teritorialno nezavisnost in spoštujemo njih globoko ukoreninjeni čut svobodoljubja, smo s tem najtrdneje zavarovali svoje interese na jugu.

Ta narod, zvest predvsem sam sebi, ni zaželen zaveznik nobenemu sosedu. Težko ga je vkovati v pravne formule v Evropi običajnih prijateljskih pogodb in mednarodnega prava. V boju, ki ga ne narekuje njegov plemenski interes in ki ne ustreza njegovemu notranjemu prepričanju svobodoljubja, je Albanec brez vsakršne borbene vrednosti; vsaka najmanjša priložnost mu je zadosten povod, da pobegne v svoje gore. Vendar pa prezira smrt in hrabro kljubuje tudi najhujšemu sovražnemu ognju. Albanec ne pozna rovov, ne išče zaklonišč, ampak strelja stojé ali kvečemu klečé. Topovom se albanske čete spretno izogibljejo in se pravočasno

Pogled na Tirano, glavno mesto Albanije

Malisori, muslimani iz pečke okolice (naši državljeni)

umaknejo v nedostopno skalovje, kjer razvijajo vso svojo čudovito izvežbanost v gorskih »gueriljah«. Komitaši so imeli in imajo v Albancih svoje najboljše učitelje za prosto, neredno vojskovanje. Zato so Albanci vedno ohranili svojo neomejeno svobodo tudi pod Turki, ki so smeli biti samo »na papirju« njihovi gospodarji.

Krvna osveta, edini pravni urejevalec njihovega družabnega življenja, usposablja Albance k najdrznejšim junastvom, ki dajejo snov njihovim narodnim popevkam.

Zena, ki jo teži vse breme domačije, je v boju enakovredna možu, dasi opravlja na bojnih pohodih le posle preskrbe čet z živežem in strelivom. Puško in orožje pa sme nositi le devica, ki se je slovesno in po cerkvenem obredu odrekla moškemu. S tem zadobi vse pravice in dolžnosti moža. Albanec smatra žensko za manjvredno bitje; poniževalno bi bilo zanj, se z njo posvetovati o čemerkoli, in sramotno, jo udariti ali celo umoriti. Oborožena devica-možakinja pa prav tako zapade krvni osveti, pasivni in aktivni, kakor vsak moški.

Albanci, kakor po večini vsa naravna ljudstva, so dobrodušen in gostoljuben narod s tradicionalno kulturo srca. Dana beseda, »besa«, jim je svetejša od vsake prisige. Kljub nezaupljivosti so iskreni, dasi skrajno izbirčni v izrazih in malobesedni kot Spartanci. Marsikateremu s civilizacijo obližjenemu nadutežu bi mogli Albanci biti zgled, kako se pove svoje mnenje vsakomur, brez žalitve, poniževanja.

Za njih srčno dobroto navedem primer iz skušnje.

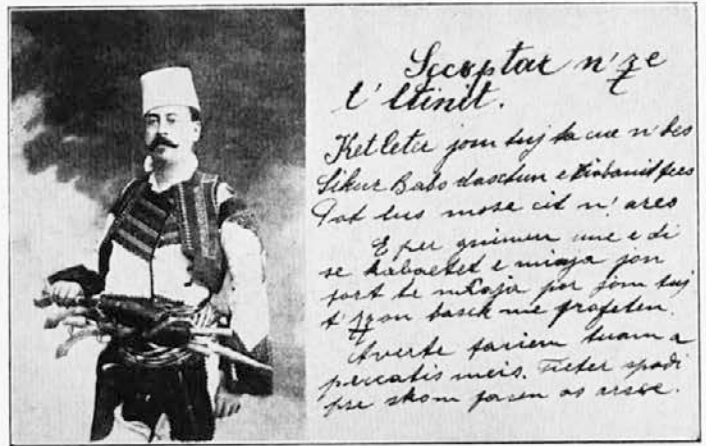
Ker so prijatelji po nekolikokrat odložili svoj odhod, sem se kljub prigovarjanju kar sam namenil za 45 km dolgo pot iz Skadra v Lješ. Slabo vreme, silna utrujenost in mestoma še slabša pot, ki me je zavela celo v močvirje, da sem se komaj izkobil spet na trdna tla, so ovirali moje potovanje. Noč me je zatekla, še preden sem prišel do prvega mostu

»Virža« (devica), ki se je odrekla ženstva in moškim ter sprejela nase vso zunanost moža z vsemi njegovimi dolžnostmi in pravicami

Albanec ob svoji zvesti spremeljalki in z neizogibno cigareto si pripravlja pečenko za kosilo; ob nogah mu leži »bršno« s skromno zalogo živil

Slika predstavlja uglednega Albance, ki je pisal to dopisnico svojemu rojaku frančiškanku v albanščini z latinskim rekom iz psalma: *Averte faciem tuam a peccatis meis*

preko Drima. Posamezni oboroženi Albanci in v gručah, ki sem jih srečeval, so mi — samotnemu potniku — v slabi srbščini uslužno pokazovali pravo pot, dasi sem bil neoborožen in v srbski vojaški uniformi, ki jim ni bila posebno pri srcu. Malo pred mostom me je neki Albanec opozoril, naj ne hodim, ker se že večeri, preko mosta po cesti, zakaj ponoči lahko zaidem v močvirje, a do Lješa je še dolga pot, dotlej pa ni ob cesti nobenega človeškega bivališča.

Zavil sem torej v skalnato stezo ob strmem bregu Drima in kmalu zapazil v majhni gorski kotlini svetlobo v nizki albanski koči. Medpotoma sem dohitel še nekoliko Srbov, ki so tudi bili namenjeni v Lješ. Pridružil sem se jim in z njimi krenil v kočo, kjer je okoli pojemajočega ognja sredi kočice na tleh sedelo več Srbov.

Bilo je že nekako okoli polnoči. Kmalu je prišel gospodar kočice, stasit Albanec, nam želel dober večer in prisedel. Noč je bila mrzla, drv pa ni bilo več. Albanec nam je naročil, naj poderemo steno njegove kočice iz protja in ometano z ilovico. Temu smo odločno ugovarjali, da se ne spodobijo tako zlorabljati njegovo gostoljubje. On pa je skočil sam k steni, jo z nekoliko sunki oprostil od ilovice, razpletel protje in ga lomil na ogenj, da je spet veselo vzplapolal in ogreval premrzle naše ude do svitanja.

Takih in enakih primerov dobrosrčnosti, pomagati bližnjemu v njegovi stiski, med nami ni obilo, dočim sem med neciviliziranimi Albanci imel dovolj priložnosti, ugotoviti njihovo preprosto socialno čutečo dušo.

Res je, kakor pri vsakem narodu, tudi med Albanci dokaj slabih lastnosti. Poln borbenega duha, osvetoželjen, gorski Albanec ni ustvarjen v svoji prosti narodi za redno delo, zato vlada v gorah silno siromaštvo, ki ga nagiba k roparstvu, kar zelo ovira reden promet preko goratih krajev.

Nekdaj so se krčevito in z orožjem v roki branili vsaki eksploataciji njihovega naravnega bogastva. Albanija je bogata na lesu, vodnih silah in raznih rudah; tudi divjih romantičnih krajevnih lepot ne manjka. Urejene razmere bi deželo kmalu spravile k zavidnemu blagostanju, ki pa bistveno ne bi škodovalo njihovemu tradicionalnemu svobodoljubju.

Literatura o Albaniji.

Jos. Jeras

Literatura o Albaniji v slovenskem jeziku je dokaj majhna. Dasi se je že pred vojno nekaj Slovencev kratek čas mudilo v Albaniji, smo prvi spis o Albaniji dobili šele l. 1917 v »Času« izpod peresa I. Podlesnika. Po vojni pa je več Slovencev opisalo grozotni umik čez albanske gore l. 1915, ki so se ga sami udeležili: F. Jelenc, Fr. Radešček (ki je opisal to pot v »Slovincu« 1920) in Jos. Jeras, ki je l. 1929 izdal knjigo »Planina smrti« in je v njej na skoraj 100 straneh prav tako opisal ta umik v zimi l. 1915. Dasi knjiga ni pisana s pisateljsko ambicijo, si ob njej morete živo predočiti vso grozo albanskih gorá pozimi in njih bojevitih prebivalcev. Knjiga se naroča pri avtorju, Ljubljana, Levstikova 21 ter stane 20 Din.

marinello

moderna individualna kosmetika . . . Vam daje več kot bežno lepoto,

Je Vaša koža po naravi normalna? Ni presuha ni premastna? In se vzlic temu pojavljaju prve fine gubice, prve upadle črte in Vam povzročaju skrb? Marinello je Vaš problem razrešil: Po dolgoletnih znanstvenih poiskusih je ustvaril malo skupino čudovitih vsebinsko bogatih preparatov, ki odgovarjajo specijalno potrebam normalne kože. Ti preparati dovažaju koži točno te snovi, ki jih ista redno potrebuje, da ostane zdrava in lepa, da pridobi cvetočo bujnost mladosti, ter si jo tudi za vedno osvoji.

● NEW YORK, 72, Fifth Avenue ● PARIS, 36, Avenue Hoche
● LONDON · BERLIN · STOCKHOLM · KOPENHAGEN

Preparate Marinello prodajajo v Jugoslaviji:
Banjaluka: Drogerija Cisar i Drug
Beograd: Drogerija „Lamico“, Knez Mihailova ul. 14
Dubrovnik: Parfumerija Berner
Karlovac: Drogerija „Laokon“
Ljubljana: Drogerija A. Kanc Sinova
Maribor: Salon E. Maresch

Novi Sad: Parfumerija Ziga Lukač
Osijek: Drogerija Gobetzky i Dr. Miller
Sarajevo: Ljekarna Mr. Ph. Ivo Vranić
Sombor: Drogerija Fehér
Split: Drogerija Ante Štambuk
Subotica: Drogerija „Nada“ V. Gabrić
Velika Kikinda: Parfum. A. Schönberger
Vršac: Parfumerija „Nira“
Zagreb: Drogerija „Nob lior“, Jlica 34

kajti Marinello je spoznal, da potrebujejo različni značaji kože povsem različno nego.

Za dnevno nego normalne kože: Marinello Lettuce Brand Cleansing Cream, Marinello Skin Toning Lotion, Marinello Tissue Cream, Marinello Muscle Oil, Marinello Combination Co'd Cream, Marinello Vanishing Foundation Cream

V celi Evropi dobite preparate Marinello samo v najboljih specijalnih, iskanih trgovinah.

BREZ TRETJEGA. Drama v treh dejanjih. Spisal Milan Begović. Režiser O. Šest. Edini osebi Giga (Danilova) in profesor Barič (Levar) v trenutku, preden izpali žena samokres

JUNTEZ. Spisal Francè Levstik. Režiser Fr. Lipah. V proslavo 100 letnice Levstikovega rojstva sta priredila »Društvo slovenskih književnikov« in »Slovenska matica« v ljubljanskem opernem gledališču svečano prireditev, pri kateri so igralci ljubljanskega dramskega gledališča uprizorili tudi Levstikov dramski odlomek »Juntez«. — Junteza, ki ga je nekdanj igral Levstik sam, je igral g. Cesar. Na sliki v ovalu sodelujoči igralci od leve na desno: Kralj, Mira Danilova, Gregorin, Cesar, Jerman, Gradiš, Rakarjeva

Foto »Ilustracija«

SLABA VEST (Anzengruber) v mariborskem gledališču

Prizor na Bolhovičevem bregu. — (Gg. Skrbinšek, Kovič, Dragutinovičeva.) Režija Bratko Kreft. Režiser je prenesel vse dejanje in dialekt v Prlekijo, tako so bile Slovenske gorice s klopotcem prvič v slovenskem gledališču

Foto Japelj, Maribor

IZ SLOVENSКИH GLEDALIŠČ

Desno:

PRITLIČJE IN PRVO NADSTROPJE. (Nestroy.) Prevedel Franc Kopal. Režiser O. Šest. Scena: Uljaniščevo. Zaključna scena te burke s petjem v treh dejanjih. Obubožani bogatin se je preselil v pritličje, obogateli revež pa v prvo nadstropje

Desno:

Scena iz druge slike. Koštana (ga. Gjungjenac-Gavella) pleše. — Na levi strani Hadži-Toma (Rumpelj) in Mitke (Primožič)

KOŠTANA. Opera v petih slikah. Po drami Bore Stankovića uglasbil Peter Konjović. Režija in koreografija: Margareta Froman kot gost. Insencija: Uljanišček

V sredini:

Zadnja scena. Koštana (Gavellova) in Mitke (Primožič) se poslaavljata

Foto
»Ilustracija«

CAR SE DA FOTOGRAFIRATI. Komična opera v enem dejanju. Georg Kaiser. Prevel N. Štritof. Uglasbil Kurt Weill. Režija Bratko Kreft. Scena: V. Uljanišček. Dirigent N. Štritof

Lašna Angèle
(ga. Gavella)

Car (V. Janko)

Ritmi obraza. (Iz francoskega filma »Napoleon«)

Desno: Iz ruskega filma »Knjaz Patjomkin«

GROZA

Groza ob katastrofi na morju. S. O. S.!

Desno: Presenečenje

Strah je sin teme, groza hčerka njena. Ko ugasnete luč na svoji nočni omarici, se priplazi nekje skozi okna ali iz sten, s tihimi, neslišnimi koraki pristopi k vam, da napravi temo okoli vas še bolj temno. S svojimi nevidnimi prsti vam zatiplje okoli srca, da vam zastane dih. Zdaj ste začutili ledene kaplje na svojem vročem čelu, roke pa so vam negibne zastale pod težko odejo, oči ni mogoče zatisniti, ni mogoče odtrniti od neprodorne, črne teme. In groza vam poraja fantome iz senc oprave, izmišlja si skrivnostne in nerazložljive šume, da vam požene utrip srca v

strašen dir, ki ga začutite po žilah in sencih. K otroku pride strah kot »črni mož« ali kot »parkelj«, k starejšim pa kot mora, ki čepi na naših prsih, dokler se s krikom ne prebudimo iz zmede sanj. V rezki sedanjosti pa si je

strah izmislil črnega moža v novi obliki. Oblečen od glave do nog v črn triko, plazi se v neslišnih čevljih z gumijevimi podplati, v prestrašene obraze svojih žrtev se zagleda s ciklopskim očesom svoje električne svetilke. Spremlja vse zločince na njih temnih potih, požene vam vzkrík nazaj v grlo, ki že grabi po njem daveča roka...

Odprte oči v grozi

Pred divjo zverjo

Oči vidiijo — usta naj molče!

Strah ima svojo fantazijo. Precej je umetnikov, ki si jih je zaslužnil. Znano je, da se je nemški pisatelj E. T. A. Hoffmann bal svojih lastnih stvarov. Ameriškemu pisatelju Edgaru Allanu Poeu so plesali pred očmi svoj strašni ples obrazi iz njegovih zgodb. Alfred Kubin, risar

Priči

groze, je v svojem praznoverju risal le tedaj, če mu je v naročju sedela njegova najljubša mačka... Strah je najboljši režiser. Izmišlja si dramatične in razgibane prizore, da uživa svojo moč. V Italiji so pred nekaj leti filmali v cirkusu. Statisti v togah so sedeli v ložah, drugi so bili v maneži kot kristjani, obsoje-

ni na smrt. Levi se prikažejo v areni, vse gre dobro. Toda zdajci je groza vzela režijo v svoje roke in spodbodla neko levinjo. Puhaje se je pognala v sredino gledalcev in zgrabila svojo žrtev. Komaj je začutila kri, se je ozrla za drugo žrtvijo. Koga naj si izbere med temi, ki jim je groza v svojem triumfu okamenela noge? — Včasih si groza izmišlja še hujše stvari, navrta ladje, izzove vojne in druge, strašne katastrofe. Tedaj je človek žoga v njenih rokah: možje potepajo žene in otroke, da si rešijo golo življenje... Ko pa se prikaže solnce, luč, pomoč in rešitev, tedaj se groza izgubi v svoj kot, da pričaka tistega trenutka, ko se more znova poigrati z našimi zbičanimi živci.

Strah

Naj se vam ne ježe lasje, ko pogledate te slike! V paniki in grozi ohranite mirno kri! Straši le hudoben človek in tega se varujte. Saj je strah votel, okoli ga pa pravi nič ni...

Umor

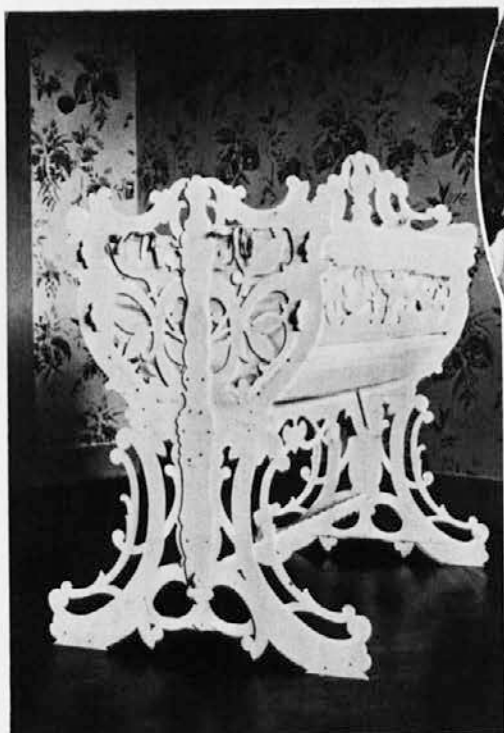
Levo:
Puška počí...
To je pravi
lovec!

Desno:
Z lova
s plenom

N A Š I

O T R O C I

Oho! To je pa moje...

Levo: Izrezljana zibelka za malo

Desno Nadica Kunčeva
pošilja pozdrave »Ilustraciji«

Kozmetika

Hedy Perten

Pravilno umivanje obraza

Voda je za kozmetiko izredne važnosti. Rastopi beljakovinska telesa in različne tolsčne kisline, ki se nahajajo v koži, odstrani umazanost, ki se nabere na koži, in končno napne staniče.

Že zadnjič smo se pomenili o pravilnem umivanju obraza, danes pa se bomo o tem, kako umivamo suho obrazno kožo, ki je brez tolsče.

To kožno obolenje je sicer redko, toda dokaj neprijetno. Umivamo tako kožo takó, da pridamo samí koži manjkajočo tolsčo in sicer v obliki mandeljevega olja ali vazelina. Uporabljajmo pa najboljši, beli ameriški va-

~~~~~  
**INSTITUT ZA KOZMETIKO**  
LJUBLJANA, DVORAKOVA UL. 5  
II. nadstr., hiša »Obnove Tönnies«

~~~~~  
Očisti kožo umazanosti, jo ogolji,
raztolšči telo z električno masažo

Različna svetlobna sredstva z modernimi pripravami. Goji masažo

~~~~~  
Na razpolago  
najrazličnejša kozmetična sredstva  
~~~~~

zelin. Preden gremo zvečer spat si zavežimo lase z robcem. Nato vzemimo kos vate in z njo zajemimo malo vazelina, ki ga prenesimo na obraz, da ga umijemo. — Če opazimo, da vazelin na vati ne ostane čist, ponovimo znova. Uporabljanje masti ali drgnjenje z oljem more nadomestiti to umivanje. Poleg tega je kozmetični učinek tolsče predvsem ta, da more vdreti v zgornje plasti kože in tako odstrani razpon in hrapavost; tudi na zunaj postane koža čista in mehka.

Pazimo pa, da v takih slučajih kakor sploh pri razpokli koži te ne drgnemo samo z glicerinom. Glicerin sicer na videz namasti kožo, v resnici pa ji odtegne vodo (ker je kemično precej soroden vodi) in jo napravlja še bolj suho. Pazimo torej, da uporabljamo za suho, občutljivo kožo najprej maščobo in šele nato vodo.

Če je potrebno, uporabljajmo dobro kremo, ki jo razmažemo čez noč na obraz, ne pozabimo pa pod vekami namastiti nekoliko močneje.

~~~~~  
**Naročajte „ILUSTRACIJO“!**  
~~~~~

Forman proti nahodu uspeh je čudovit.

Pariški literati

Pariških dnevov III. del.

Silvester Škerl,

Georges Duhamel.

Duhamel je eden najbolj simpatičnih predstavnikov sodobne francoske književnosti. Njegove knjige iz vojne, *Civilisation 1914*, *Martyres*, pa še zapoznala *Les sept dernières Plaies*, so mi že davno razodele izredno toplo človeško sree, ki jih je pisalo. Še bolj so mi bili všeč njegovi romani, katerih glavni junak Salavin je med najbolj živimi

Georges Duhamel

figurami v francoskem slovstvu, zlasti modernem. Zamikalo me je, da bi pisatelja spoznal tudi osebno in sem mu napisal pismo. Duhamel živi na deželi, a ima stanovanje tudi v Parizu. Odgovor, podpisan od Duhamelove žene Blanche, ki je verna sotrudnica svojega moža, mi je javljal, da bo Duhamel po opravkih v Parizu in da je rade volje na razpolago.

Ko sem pozvonil, mi je starejša gospa odprla in povedala, da Duhamela ni doma, naj pa le poskusim priti popoldne ob treh. Smola! Poparjen sem štel stopnice navzdol. Pred vrati je obstal tisti hip avtomobil in človek v njem je pogledoval za menoj, jaz pa sem sédel v taksi.

Te okoliščine so se mi zdele vredne opisa zato, ker je Duhamel popoldne, ko sem se sestal z njim, razkladal, da se mu je zdelo, da sem odhajal jaz prav tedaj, ko se je bil z avtom pripeljal k dogovorjenemu sestanku. Da je bil nekoliko odločnejši, bi me bil dohitel, preden sem stopil v taksi, a cincal je, da se je naposled moral spustiti v zasledovanje taksija — kakor v filmu, haha! — a ga je na nekem križišču ustavil prometni stražnik, med tem, ko je moj taksi še ušel zaporu. Izgubil je sled za menoj...

V starinsko opremljeni pisateljevi delavnici sem popoldne čakal skoraj tri četrt ure. Nizki strop — vsa stanovanja v Parizu imajo nizke stropove — je oblastno tiščal na ogromno omaro s knjigami in na police, s starinskimi izdajami življenja svetnikov, Rousseauja, Molièrea itd. Udobna otomana, široka pisalna miza in rezljani stoli so tvorili ostalo pohištvo. Na stenah in na stolih so bile razprostrte narodne vezenine, ako se ne motim, finske, zakaj Duhamel je bil na Finskem in je o tej deželi napisal lepo knjžico. V tem čakanju sem mislil na književno delo tega malo pesniškega, a zelo življenjsko resničnega in človeško čutečega Evropeca, ki kljub svoji kozmopolitski usmerje-

nosti, kljub svojim ekstremno socialističnim nazorom (bil je v Moskvi in Leningradu ter je napisal o Rusiji današnjega časa zelo poučno in resnično knjigo, v kateri se razodeva tudi njegovo razočaranje poleg mnogih očaranj, ki jih je tam doživel; bil je pa tudi v Ameriki, in... a o tej knjigi sva se pogovarjala), kljub premnogim celó nefrancoskim svojim lastnostim, vendarle vidi v Franciji prvaka človeških kulturnih prizadevanj. Pomislil sem, da ga ni Francoza, ki bi kulture svojega naroda ne nosil kot svetinjo v sebi, zakaj najprejvratnejši med njimi ničesar nekdanjega ne preklinja, marveč čuti nedeljivost preteklosti, sedanjosti in bodočnosti; le v tem se razlikuje bit Francoza od biti Francoza, da se eden zadovoljuje z ohranjanjem obstoječih dobrin, drugi pa hoče te dobrine izpopolnjevati, nove in drugačne ustvarjati poleg njih, v korist bodočnosti Francije in človečanstva, ki je zanj en in isti pojem...

Sredi teh in takih misli me prekine udar trdih korakov na hodniku, Duhamel —:

»Oprostite gospod, bil sem na déjeuneru, pri katerem smo prisodili letošnji »Prix Renaissance« romanu »L'Escadron blanc«. Žal, ne morem zdaj tako dolgo klepetati z Vami, kakor sem si želel. Toda zjutraj — vse se mi je zdelo, da ste bili Vi...« (To sem že zgoraj opisal...)

Duhamel je mož visoke in polne postave. Odlikuje ga njegovo zunanost posrečena mešanica dobrohotnosti in bistre ostrine v izrazu obraza ter v vsem kretanju njegovega telesa. Govor mu teče gladko brez zadreg in zatikanj v prijetnem mehkem glasu, v katerem plava kakor zdaj zdaj ulovljiva riba, toplota človeško sočutnega srca, v očesu za naočniki pa, kakor da mu tiči srečni ribič.

Ko sem mu povedal, kar sem pač mogel v tesnih stavkih, nekaj o Slovencih, se je zanimal, ali bi bilo mogoče v Ljubljani predavati v francoščini. Potrdim mu in on obljudi, da se pri priložnosti oglasi. Našim književnikom pa, da naj povem, da je zelo častno ustvarjati še tako majhnemu narodu prav tako in toliko kakor velikemu. Naj jim sporočim njegovo odkrito občudovanje in veselje glede tega, kar je slišal prvič iz mojih ust...

Vprašam ga, kaj pripravlja.

»Domnevam, ko me tako vprašate, da vsaj nekaj mojih knjig poznate. Gotovo niste prezrli »junaka našega časa«, ki ga v podobi Salavina oblikujem v nizu romanov. Zdaj je konec Salavinovih spoznanj pred vrati: pripravljam poslednji roman tega junaka. — Morda ste čitali tudi mojo knjigo o Združenih državah Severne Amerike: »Scènes de la vie future.« —

»Kolikor vem, pripravljajo slovenski prevod te knjige.«

»Ah, to je zanimivo! Poglejte, ta knjiga je zbudila po vsej Franciji, pa tudi drugod, mnogo presenečenja in prerekanja. Kakor veste, sem predstavil Ameriko kot najnevarnejšo deželo za dobrine evropske kulture. V resnici nisem povedal ničesar novega, ameriški pisatelji sami so že opazili in opisali iste stvari — a jaz sem združil v tesnem zvezku facit vseh pojavov »amerikanizma« in zaključek je zame porazen. Zdaj pripravljam nekako vzporedno knjigo svojim »Prizorom iz bodočega življenja«. Imenovala se bo »La trêve des inventeurs.«

»Na potovanje bržda spet kmalu pojdete, kaj ne?«

»Pač — srčna želja mi je, obiskati Južno Ameriko, v Evropi pa Rumunijo. Upam, da se mi ti želji kaj kmalu uresničita.«

»Potem smemo pričakovati novih potopisov?«

Nasmehne se: »Če Bog da.« —

Na mojo prošnjo mi pokloni svojo sliko in se podpiše nanjo, potem se posloviva.

Henry Poulaille ali francoski populizem

Henry Poulaille

gom sotrudnikov, je Poulaille populističnega gibanja. Ni čuda, da sem ga najprej naprosil za pojasnilo o populizmu v Franciji.

»Mislim, da razen tistih ljudi v Parizu in drugod, ki se prav vneto bavijo s književnimi vprašanji, ni nikogar, ki bi dobro poznal položaj francoskega populizma. Populizem ni od danes niti od včeraj. Eno izmed načel slovnstva sploh — odkar slovnstvo obstoja — se imenuje populizem. Zato ne moremo govoriti o kakem novem gibanju, še manj pa o kaki novi šoli, marveč le o novem poudarku starodavnega načela. Poslušajte, meščanskega književnika imenujem tistega književnika, kateremu je pisanje igrača. Meščanski književnik je napravil svoje šole, živel je v prijetnih razmerah — in lepega dne se je polotil pisanja. Odkod črpa njegov duh? Svetovje vidi skozi očala učbenikov, življenje spoznava iz svoje udobne okolice. Kaj naj počne tak književnik drugega, kot da izdeluje književno blago po neklih abstraktnih načelih, v neklih abstraktnih oblikah? Njegova izšolanost in spretnost v tej fabriki vendar nima pomena za svet in za življenje! Nič ne dam na to, ako se tudi toplo zanima za delavske sloje, ako se skuša približati ljudstvu — dokler sam ne postane ljudstvo, ki ga hoče oblikovati, vse dotlej je zame fabrikant književnega blaga in drugega nič. Vzemimo Duhamela. Meni je simpatičen dečko. Njegove knjige mi pričajo o razumevanju velikih stvari — a niti v eni njegovi knjigi nisem našel pristinosti življenjskega pojava kot takega. Duhamel je in ostane abstrakten. Mi pa smo konkretni. Populisti smo avtentični, naše knjige so dokumenti življenja in časa. Zakaj? Ker sloni naše delo na točnem opazovanju, ker opisujemo le, kar doživljamo. Stran s krivo besedo literarnega ali fantastičnega doživetja! Populizem zahteva živega, pristnega, osebnega, telesnega doživetja!»

»Razumem v čem je skrivnost populizma. Toda zdi se mi, da tiči za populistično literaturo, kakor jo izpovedujete, nekaj politični imperativ. Ali ne?«

»V politiko se sploh ne mešam. Naj pride tak ali drugačen sistem — mene in mojih populistov ne bo potegnil za seboj. Priznam, revolucionar sem. Meni ni prav tako, kakor je, in vem, da mi ne bo prav, kakor bo. Gledam povsem literarno. In rušim povsem literarno. Jaz sem pamfletist — to je moja večna revolucionarna politična gesta.»

»Ali ni André Thérive tudi nekaj vodja francoskega populizma? Vsaj 'Les Nouvelles Littéraires' so ga za takega razkrile.»

»Zmota, gospod. Thérive je meščan in ne bo nikoli populist, dasi se na vse pretege trudi. Thérive je nedolžen človek. V 'Matinu' piše svoje literarne ocene, zato so ga postavili »oficielni« literarni krogi. Izdaja populistične programe, ustanavlja in upravlja 'Le prix populiste', nazadnje pa nima literata, ki bi ga mogel odlikovati s svojo populistično nagrado. Sramežljivo seže tedaj po možu, ki bi ga najrajši zanikal — podeli nagrado Eugène Dabitu za 'Hotel du Nord' — in Dabit je moje vrste populist!»

»Kateri pa so vaši populist, gospod Poulaille?«

»Teh je cela vrsta in vsi so iz delavskih krogov. Nekateri imajo skromne službe, ta pri pošti, drugi v trgovini. Guillaume Wodli je na priliko kuhar, Rose Combe sedi na zapuščenih postaji in piše med prehodom dveh vlakov...«

Ognjevitost govornika se zrcali v njegovih po bliskovito švigajočih očeh. Časih stisne roko v pest in mahne po mizi, a med prsti mu večno dogoreva cigareta — maryland najslabše vrste. — Iz torbe vzame zavitek. — »Podariti vam hočem nekaj svojih knjig za spomin na to srečanje,« dé in razvezuje zavitek, da bi mi napisal v knjige posvetilce. Njegove roke so zdelane, za nohti je črno, a budnost njegovega duha se mi vidi neumorna. Poulaille je nekaj let delal v tovarni avtomobilov kot navaden strojnik, danes je zaposlen pri založništvu B. Grasset.

Valéry Larbaud.

Larbaud je eden najizrazitejših sodobnih francoskih literatov. Proslavil se je z romani in novelami (Barnaboth, — Amants, heureux amants, — Beauté mon beau souci itd.), z esejmi in zlasti s prevodi. Seznanil je Francoze z odličnimi predstavnikoma anglo-ameriškega in italijanskega slovnstva, zlasti sta James Joyce in Italo Svevo prišla po njegovem prizadevanju do svetovnega slovesa.

Vrata mi je odprl Larbaud sam. Mračno stanovanje, a udobno. Iz prve zadrege mi pomaga pisatelj sam, ko mi pové, da sem po vsej dolgi zimi prvi, ki prihaja k njemu v goste. Bil da je bolan in ni mogel delati. Mož je majhne postave, okrogel, tudi v obraz, in pleša daje njegovemu zunanjemu izgledu poseben — če bi ne bilo smešno tako reči, bi dejal — intelektualen poudarek. Govori počasi in z nekoliko zadržano širokostjo, skoraj brez kretenj, lahkotno, časih čisto otroško. Ponuja mi močne cigarete, sam kadi take, ki ne vsebujejo nikotina.

Povem mu, s kolikim užitkom sem čital v 'Commerce' esej o sv. Hijeronimu, ki ga imenuje »patrona prevajalcev.«

»Prav o sv. Hijeronimu pripravljam še nekaj gradiva, ki bo izšlo skupno z objavljenim esejem pod naslovom 'La vocation de St. Jérôme'.«

Vstane in gre k omarici, ki visi na steni.

»Tu so nadaljni zvezki mojega prevoda Samuela Butlerja. Zdaj so gotovi, izšli bodo polagoma v založbi 'Nouvelle Revue Française', ki je izdajo Butlerjevih del že pred leti začela.»

Nisem si mogel kaj, da ga ne bi vprašal o »populizmu.«

»Za moj okus smo imeli še pred vojno populista, ki mu sedanjí ne segajo do gležnjev. Bil je to Charles Louis Philippe. A da Vam odkrito povem, nisem čital niti Poulaille, niti Giona, niti Dabita s populistično nagrado...«

O italijanskem sodobnem slovnstvu se je izrazil zelo nepovoljno. Pač pa je »odkril« pisateljico, ki je — kakor svojčas Italo Svevo — v svoji domovini skoraj docela neznan, vendar zasluži po njegovi sodbi priznanje. Seznanil se je bil lansko leto z njo v Florenci — (Larbaud, kadar je zdrav, precej potuje) — ime ji je Gianna Manzini, objavila je le dve knjigi: roman »Tempo innamorato« ter novele »L' incontro col falco«. Ako utegne, jo prevede v francoščino. (Nisem seveda zamudil takoj po tem razgovoru z Larbaudom naročiti si obe knjigi in se prepričati o utemeljenosti njegove priznane zanesljive sodbe.) Vprašal sem ga, kateri pesniki iz najnovejšega časa so mu v francoskem slovnstvu najbolj všeč, pa mi je imenoval: Léon-Paul Fargue, Saint-John Perse (Anabase, Eloges), Jules Supervielle, Emmanuel Lochac, Jacques Audiberti...

»Kako se bo razvilo francosko slovnstvo v bodočnosti?«

Nasmehne se in namuza: »Takole bom povedal. Danes je že redka vrana Francoz, ki še ni ničesar napisal. Čez nekaj let bo že vsak Francoz pisatelj. Tako bodo knjige izhajale — kdo jih bo čital, še ne vem. Morda se pa čez deset, dvajset let pojavi nekdo — nekdo, ki je morda že davno mrtev, le da je živel bogve kje na kakšnem samotnem otoku in si kaj zapisoval. Nekdo bo odkril te zapiske, jih objavil — in nenadoma bomo imeli spet novega genija v francoskem slovnstvu. Potem ga bodo začeli kopirati in stvar se bo začela znova...«

Larbaud me je povabil v sosedno sobo, kjer je njegova žena kramljala z neko prijateljico. Pri čaju, ki ga je gospa sama skuhala in servirala, sem odkril majhno Larbaudovo igračo — psička Bartija. Larbaud trdi, da bi brez te živalce težko izhajal v življenju... Bog jima ni dal otrok, sem pomislil, in skušal opravičiti Bartija, kateremu posveča pisatelj vso očetovsko ljubezen in skrb...

Zaradi pomanjkanja prostora smo razgovore morali malce skrajšati, posebno razgovor z g. Larbaudom. Ur.

Snežinka

Joža Likovič

Sneži! Sv. Trije kralji se bleščijo na križpotju in preudarjajo, kam bi peljali zvezdo. Snežinke se neprestano vsipljejo iz nebeškega naročja, polagoma zagrinjajo naš tihi vrt. Vse je belo in tiho, mehko nabrane zavese, stene, skromne podobe s skritimi obrazi in velikimi rožami, ki rastejo ob južnih obalah. Mrzel blesk lega na poljane, obzorja je zalila vijolična megljenost. Stiskam se k peči, sama in pozabljena! Peč je stara, nezadovoljno momlja ter se težko otepa in upira razposajenemu vetru, ki sili skozi dimnik. Dragi! Pred seboj imam razgrnjeno tvoje pismo, s katerim si se poslovil od mene. Vse je pokojno, kakor pri mrtvih v jami, ki imajo bela lica in priprte oči.

Dragi! Koliko zimskih večerov sva preživela kraj te pečice. Tudi tisti poslednji večer, ko sva se vrnila zmražena in rdečelična z najine poti. Steze, so bile podobne začaranim gazem, ki jih je sonce oslinilo z zlato peno. Led je pokal na jaških, ivje se je neprestano prašilo. Smreke so molčale; globoko zastrte v bele kapuce so strmele kakor samostanske sestre, ki so zaprle oči pred grešno priložnostjo. Preko nepremične planjave so se drobili jasni zvoki prazničnih zvonov. Zapadno nebo je bilo zastrto med Sv. Trojico in Korenom kakor zlato otkan zastor. Koliko ljubečega si mi pravil na teh potih. Skoraj uspaval si me s svojim prijetnim nagovarjanjem. Nagnila sem glavo in ti sledila kakor plašna ovčica. Potem si stekel naprej, se skrnil in potresel zasneženo brezo, da se je posul kristalni prah na me ter so blisknili tisočeri ognjeni spreminiki mimo začudenih oči.

Vračala sva se za našim vrtom, ki je bil pokojen in bel. Poljane se niso ganile, ščemeča belina je skrila njihov čar in zelenino. Samo gola jablana v kotu vrta se je nerodno

pripogibala, kakor da sanja o pomladnih nočeh, ko ji odpadajo beli cvetovi.

Najtišji pa so bili oni pozni popoldnevi, ko je začelo zopet snežiti. Zunaj se je docela stemnilo, srebrni sijaj je ugasnil. Takrat sva se zdrznila, kakor bi se zbala za najino ljubko tihožitje. Nažgala sem luč in zakurila v peči. Nato sem pogrnila mizo in razstavila posode za čaj. Luč naju je motila, zastrla sem jo z rožastim senčnikom, uspavajoč somrak je zalil sobo. Dražljiva svetloba se je umaknila in razgubila, topla domačnost naju je objela. Zelezna peč se je medtem razgorela. Voda v samovarju je veselo kipela. Zlat sijaj žerjavice, ki je migotal izza priprtih vrat, je risal po tleh čarobne like; iskre so prasketale in poskakovale, veter je v dimniku objestno požvižgaval in dražil staro peč, da je začela rdeti. Bili so prijetni trenotki! Plahutajoče sence, brezskrbne sanje, sladkobne blodnje, ki jih ne odženeta ne mraz ne zima! Sožitje brez žgočega poželenja, brez tesnobe in trepeta. Najina obraza sta bila oblita z rožnatim sijem, ki ga je izžarevala žerjavica izza oddrženih vrat. Primaknil si se k meni. Udano sem zaprla oči ter te žejna in nepotešena prosila ljubezni. Poljubljal si me, najini ustnici sta se sprijeli kakor dragoceni krili školjke, ki skriva neznatni biser. Zgubljala sva se v tajno ljubezen. Roki sem sklenila na tvojih prsah. Tvoje dlani so bile mehke. Bila sva tiha in vesela.

Ko je skopnel sneg, si me brezsrčno zapustil. Odpravil si me s kratkim pisemcem in se odtujil...

Nocoj samevam kraj peči. Stene so mračne, tvoj stol je prazen, žalost razjeda srce. Zopet naletavajo snežinke, bele in lahke. Da bi dolgo, dolgo naletavale ter natkale mehki prt, ki bo zakril polje, vrt in čare, bolest in tugo prevaranega srca. Vendar pridi nocoj k meni. Morda se ti bo stožilo po nekdanjih zimskih večerih. Zrla bova skozi okno. Snežinke neslišno padajo, ledene rožice se zbirajo v kotu oknov. Peč se prijazno pogovarja. Sree je mirno, hol in nezaupanje sta se umaknila, vse je svetlo, nežno in drobno kakor snežinke, ki jih pošilja nebo na zemljo kot lep poljub sprave. Pridi! Vabi te pozabljeno dekle, snežinka med snežinkami.

SOIR DE PARIS

parfum
de

BOURJOIS

PARFUMEUR - PARIS

PHOTO DEBERNY & PEIGNOV

PHOTO DE FLAUGERQUE

**SVETOVNI ŠLAGER
V PARFEMU**

SKLADIŠČE ZA JUGOSLAVIJO
BELA VARY

ZAGREB, SMIČIKLASOVA 23

Popotnica Alma M. Karlin

Kaj je prinesla Karlinova s potovanja

mo nekaj odlomkov iz njenega poročila o svojih potih. Prišla je na svet napol ohromela, s prav majhno željo do življenja. Toda kljub temu se je vztrajno posvetila učenju in ob vsem trpljenju, ki so ji ga povzročale razne ortopedske naprave, je že z osemnajstimi leti dosegla državni izpit iz francoščine in angleščine. Tedaj je odpotovala v London in tam je tik pred vojno napravila v Society of Arts in na trgovski zbornici izpit iz osmih tujih jezikov. Med vojno je živela na Norveškem v Oslu in na švedskem v Stockholmu. Tu je učila tuje jezike in

Romantično hrepenenje je gnalo Almo M. Karlinovo iz Celja v svet. Želela si je ogledati tujino, širna morja, neznane dežele in narode, da bi mogla o tem kaj pisati. Po velikih težavah, boleznih in nevarnostih se je z uporabo vse svoje energije po osmih letih le vrnila v rodno mesto. Tu je o svojih potovanjih napisala že več knjig, ki so izšle v nemškem jeziku. Naj omenimo med njimi sledeče:

»Samotna pot po svetuc, »Mistika Južnega morja«, »Zmaji in duhovi« itd. Doživela je grozne stvari, zastavila pa svoje življenje za to, kar se je namenila storiti. Z njenim dovoljenjem prinašanjem

Karlinova v japonski obleki slika

začela pisati, obenem se ji je rodila želja, da si ogleda svet. Ta čas pa je bil čas treninga v stradanju in pomanjkanju, ki pa ji je omogočil kasnejšo pot okoli sveta.

O tem, kako se je mogla priučiti tolikim jezikom, piše sama: »Bila sem pridna, v prvi vrsti pa sem si znala čas razdeliti. Večini ljudi se pet minut ne zdi nič. Čakajo na cestno železnico in so deset minut brez dela. Jaz sem brala v takih slučajih. V petih minutah bo kosilo!« so mi večkrat rekli. »Dobro, še pismo napišem!« V večini slučajev sem ga napisala še preden smo začeli s kosilom. Ko sem še imela dolge lase, sem se vsako jutro med česanjem naučila pesem na izust. Pri čiščenju čevljev sem se učila besed. Če sem se vračala v mesečini domov, sem v duhu poizkušala risati obrise dreves. Tako sem si bogatila življenje.«

Po vojni se je vrnila v domovino in se začela pripravljati na potovanje. Odpotovala je novembra l. 1919. O tem piše: »Potovanje je bilo strašno. Koprnela sem v medkrovju in jedla makarone... Peljala sem se v življenje, v neverjetne doživljaje, toda brez strahu sem upala v zmago. To je bilo prvo potovanje divjih sanj in zadnje. Pri vseh naslednjih vožnjah sem strmela v vodni razor in štela razvaline, premišljevala, kako naj se preborim in prenesem vse težkoče. V Peruju sem izgubila živce. Na obali Mollendo so me izropali. V Panami sem živela v

Potovanje Alme Karlinove: Celje, preko Ljubljane v Trst, Benetke, Genova, Marseille, Barcelona, Gibraltar, Barbados, Trinidad, Curaçao, Panama, Lima, Peru, Mexiko, Kalifornija, Honolulu, Tokio, Korea, Peking, Shanghai, Hongkong, Manila, Borneo, Avstralija, Nova Zelandija, otoki v Tihem oceanu, Java, Singapore, Siam, Indija, Aden, Port Said, Benetke, Trst, Celje

Nivea-Creme: Din 5.00—22.00

Pri neprijaznem vremenu

zahteva Vaša koža še posebno skrbno nego z

NIVEA-CREME

da ne postane hrapava in raskava. Najbolje je, če vsak večer obraz in roke temeljito nadrgnete. Toda tudi podnevi, preden odhajate na prosto, lahko uporabljate Nivea-

Creme, ker taista popolnoma prodre v kožo, tako da se koža prav nič ne svetli. Nivea-Creme Vam da mladostni izraz. Izgledali boste mladi in sveži.

Razlika napram luksuznim kremam:

Nivea-Creme: najvišji učinek — cena nizka.

Jugosl. P. Beiersdorf & Co., d. s. o. j., Maribor, Gregorčičeva ul. 24

največji stiski, dokler nisem postala tolmač. Seznanila sem se s čarovniki in wudu-plesalci, nekoč bi me skoraj zastrupili. Amerika mi ni ugajala, dasi priznam sposobnost severnih Američanov. hladno računanje, dirka za denarjem zaradi denarja, uživanje trenutka brez drugih misli — mi ne ugaja. Vse bolj sem cenila dvorljive, nedoumljive, zasanjane in mistično navdahnjene Japonce, med katerimi sem rada živela. V naslednjih dveh letih sem prepotovala Kitaj, Avstralijo in prišla v Južno morje.

Bridko sem plačala to misel, da grem na otoke Južnega morja. Toda ne kesam se. Dve leti sem tu živela pri gostoljubnih domačinih in po misijonih. Življenje pa je bilo tu strašno dolgočasno. Vedno je vzhajalo sonce ob šestih in zahajalo zopet ob šestih, vedno so cvetele iste cvetice, pikale iste muhe. Preprosti so ti narodi; da bi bili nedolžni, sem redko občutila, vem pa, da niso ne hvaležni in ne

dobri v našem zmislu. Vsa njihova miselnost je v erotiki. Če ne mislijo na to, postanejo nevarni. Belci pa smo zanje grdi in to je bila moja sreča. Vse moje življenje je bila samota, toda šele tu sem občutila, kako me grozi ta samota streti.

Šest let sem vse prestala in vedno upala. Na Javi sem upanje izgubila. Moj boj ni bil znan nikomur, nikdo ni ocenil mojih naporov. Danes se smejem temu. Kdo naj pomaga, če človek nima lastne volje, lastnega, neumornega napora? Kaj mi je pomagalo, da so bili moji kovčegi polni mojih del, če pa jih nikdo ni maral. Danes je stvar drugačna... moje knjige se prodajajo — toda zato me ni prav nič sram priznati, da sem po šestih, sedmih, osmih letih potovanja prejkotala potoke solza; videla sem le delo, ki je bilo za menoj, ne pa ovir, ki se je ob njih v tistih časih moral razbiti uspeh.

Gdč. Anta Kovačič

Foto Jos. Pogačnik ml.

Anta Kovačič

M. Bambič

Gospodična Anta Kovačičeva je rodom Ljubljančanka in je tu absolvirala dramatično šolo. Bila je učenka ranjkega Borisa Putjate. Angažirana je bila štiri leta v Mariboru, kritika ji je priznabalanjeno igralsko delo. Dvakrat je gostovala v Ljubljani kot »Peg« z odličnim uspehom, prav tako tretjič v opereti »Viktorija in njen huzar«. Priobčujemo razgovor z njo in ji obenem želimo uresničenje njenih načrtov.

»Moje čestitke! Vaš zadnji nastop v opereti »Viktoriji« me je ogrel. Šel sem k predstavi, da Vas spoznam tudi kot operetno subreto. Iz drame smo že znanci. Povejte mi, zakaj ste se odločili za ta način gledališkega udejstvovanja?«

»Morala bi pripovedovati o vsem, kar sem doživela dve leti, odkar se aktivno več ne udejujem na deskah, če bi hotela točno odgovoriti. To smer so mi vsilile naše slovenske razmere. Preveč nas je, teater samo eden. Vse se bori za obstanek, umetniška plemenita konkurenca je skoraj izključena. V ljubljanski drami sem že dvakrat gostovala, moralno vsakokrat z uspehom, tako so pisali vsi listi — dejansko pa brezuspešno. Želja, da bi prišla

v ljubljansko dramo, se mi ni izpolnila. Bajne ni kredita, ženskega članstva pa dovolj. Tako sem se hočeš nočeš odločila za stroko operetne subrete, ki je edina pri nas še prosta. Doslej so si v tem pogledu pomagali večinoma z opernimi oz. dramskimi močmi. Čutim, da bi mogla doseči uspeh na tem mestu in zato se nameravam zanj specializirati. Letos sem precej potovala in si ogledala nekaj operetnih gledališč. Zadnji moj nastop kot Riketa v »Viktoriji« je bil prav za prav preizkušnja za ta moj novi delokrog.«

»Ali Vas bomo v doglednem času zopet videli v kaki operetni vlogi?«

»Za zdaj ne. Decembra grem v Berlin, ki je danes vodilno nemško gledališko mesto. Dunaj je izgubil svojo veljavo. Upam, da si bom na tamkajšnjih odrih s študijem in prakso prisvojila tehniko operetnega igranja (igra, ples, prednašanje). Površni gledalec si komaj misli, kako težko je združiti vse troje in podati zadovoljivo celoto. Zato pa je povpraševanje po dobrih subretah — tudi v inozemstvu veliko. Podlago imam, zdaj pa potrebujem še malo vele-mestne patine...«

»Kaj pa zvočni film? Ali se ne bojite njegove konkurence?«

»Zvočni film me zelo zanima in učim se iz njega. Ali udejevovati se tam, bi me bilo strah. Kar igralec na gledališkem odru doživlja, mu ostane pred aparaturo za zvočni film vedno neznan. Igralec na odru čuti sozvočje s publiko, ki ga spremlja zvesto od začetka do konca. Če pomislim na svoje vloge: na Klaro v Wedekindovi »Muziki«, ali na Elizo v »Pygmalionu«, na Scampolo, Peg — kakšno notranje zadovoljstvo pri izživljanju vloge na odru! In v studiu? Od glicerinovih solz do zadnjih obločnic — same marijonete režiserjev — vse mehanizem! Kako naj človek doživlja, notranje spremlja dejanje in čuti?? Z eno besedo: ne morem igrati, če zares ne živim zraven, pa tudi ne živeti, če ne igram...«

»Ker že govoriva o umetnosti platna, kateri filmski igralec pa Vam je najbolj pri srcu?«

»Pes Rin-tin-tin.«

»Ta je dobra! In kateri film?«

»Ariana — zaradi Bergnerjeve. Zdaj pa končajva. Ob osmih imam operetni večer v radiu. Tam je točnost prvi pogoj uspeha. Drugo leto na svidenje, če ne prej. Mislim, da Vam bom povedala kaj ugodnejšega. Upam to in vem, da uspeh.«

Ženitev Yussufa Khana

Roman. Frank Heller

(Dalje in konec)

Illustriral M. Pambič

XII.

Slavje in kako se je končalo

Allan je moral povabiti v imenu Jussufa Khana Bowlbyevo družino, to pa radi tega, ker maharadža in stari Ali še nista trdno stala na nogah, pa tudi zato, ker je bil Allan osebni znanec ameriške družine. Obiskal jih je še istega večera in jim sporočil povabilo.

Nato so se začeli o tem razgovarjati. Komaj da je Allan končal, že je skočila mrs. Bowlbyjeva pokonci in izjavila, da stori karkoli, samo na tako prireditev ne pojde: »Ali mislite, da ne uvidim, kaj tiči za vsem tem? Z našo pomočjo si hoče zopet pridobiti dobro ime, zdaj, ko po današnjem škandalu govorijo vsi ljudje o njem!«

»Ne boste torej prišli na slavnost?«

»Pa že grem rajša v tisti lokal, kjer sta se vi in ona dva še pred kratkim mudila.«

»Prosil bom njegovo visočanstvo, če se more vršiti slavnost v tistem lokalu.«

»Ne bodite predrzni, demmit, mladi prijatelj. Helena, otrok moj, upam, da niti trenotek ne misliš na to, da bi šla?«

»Rada bi šla, mama, zelo rada.«

»Jaz bom šel, če se tudi ne odloči nihče.« je rekel mr. Bowlby.

Mrs. Bowlbyeva je komaj utegnila pridušeno zavpiti, tedaj je Allan (nekoliko diplomatsko) potegnil iz žepa — ogrlico, ki mu jo je poklonil popoldne Yussuf Khan. Gospej je zamrl krik v grlu.

»Mr. Cray! Kje ste to ujeli? Mirzl vam je vendar pokradel ves denar!«

»Tisti denar, ki mi ga je odnesel Mirzl, bi komaj zadoval, da plačam zlati okvir teh kamnov, mrs. Bowlby. To pa mi je poklonil danes maharadža v zahvalo, da sem dvakrat prehitel Mirzlevo tolpo. Ali si hočete ogledati?«

Roka mrs. Bowlbyeve se je željno in tatinsko stegnila kakor kremplji papagaja. Pograbila je ogrlico tako, da so ji dragulji skakali od prsta do prsta. »Čudovito,« je zašepetala. »To vam je poklonil? Ste videli druge dragulje?«

»Da, sam mi je dal. Nekdaj je bila last nekega perzijskega sultana, kakor je rekel stari Ali. Maharadža jo je izbral zame. Sam bi izbral leto dni, da bi si mogel kaj izbrati med množico njegovih draguljev. Edino, kar sem si upal vzeti, so bili tile kamni.«

»Opali, ki prinašajo nesrečo!«

»Kdo ve? Morda mi prinese srečo — večinoma sem živel čisto drugače in narobe kakor pametni ljudje.«

»Kakšne dragulje še ima?«

»Prosimo me, da vam opišem mavrico! Če hočete imeti le malo pojma o teh stvarih, nevem druge rešitve: pojdite na maharadževo slavje.«

»Tja? Nikoli! Prej bom — ali boš ti šel, John.«

»Da, draga Suzana.«

»In ti, Helena, ti boš z mano, kaj ne?«

»Da, mama, če boš šla s papanom. Zakoncana j bosta vedno blizu — smo se učile v šoli.«

Mrs. Bowlbyeva je vzdihnila, pa ne posebno prepričujoče. »Recite torej zverini, da bom prišla,« je rekla. »Moj pogoj pa je spodobno obnašanje. Kaj naj oblečemo, mr. Cray?«

* * *

Bržkone je Yussuf Khan svoja navodila nekoliko izpremenil, ali pa London ni mogel izpolniti vseh želj, kajti slika, ki so jo zagledali povabljeni — družina Bowlby, gospod van Schleeten in Allan — ni bila povsem azijska, ko so še isti dan zvečer odšli v kratki procesiji k veliki dvorani grand hotela in so jih tam sprejeli Yussuf Khan, polkovnik in Ali z globokim salaamom.

»Dobrodošli, gostje večera!« je rekel. »Dobrodošli pri tem slavju in sprejmite mojo zahvalo, ker ga boste počastili s svojo navzočnostjo. Prosim vas, da mi oprostite, če vse te priprave vas niso vredne. Preden pa sedemo k naši revni mizi, vas prosim, sahib polkovnik Morrel, da me seznanite z gosti, s katerimi še nisem znan.«

Polkovnik je seznanjal, v tem času si je mogel Allan nekoliko ogledati dvorano. Močno pa se je stresel, ko je opazil v kotu nekaj napol golih plesalk z zlatimi obroči na rokah in nogah. Pri sebi so imele široka, groteskna godala

in lesketajoče se tamburine. Kaj bo rekla mrs. Bowlbyeva? O pravem času se je še obrnil, da je slišal reči to gospo:

»Moram priznati, da sem bila v dvomih, preden sem sprejela vaše povabilo, vaše vi — ... visočanstvo.« Očividno je bilo, da ni posebno lahko izrekla ta naslov.

»Čemu to?« je vprašal maharadža. »Ali vas je mladi sahib, ki mi je rešil dragulje, povabil tako mlačno?«

»Ne,« je rekla gospa, »toda bala sem se, da-li bo to slavje takšno slavje, kakršna so običajna v va ... v domovini vašega visočanstva... da... hm... da bi morala gledati stvari, ki jih vzgledna dama običajno ne gleda.«

»To je resnično,« je rekel Yussuf Khan, »v moji deželi častite žene ne hodijo k slavjem mož.«

Mrs. Bowlbyeva se je stresla ob tej orientalski odkritosti. V trenutku je pozabila na ceremonije in naslove, pa to zaradi stvari, ki so ji že dolgo težile srce.

»V moji deželi pa,« je zaklicala, »nima prav noben mož stopetdeset ženā obenem.«

Yussuf Khan je za trenotek pomislil. »Ali nisem slišal,« je rekel resno, »da more imeti pri vas ena žena stopetdeset mož drugega za drugim, če ji to gódi?«

Mrs. Bowlbyeva ga je pogledala in rekla: »Stisniva si roke. To ste dobro povedali! Demmit, na to se nisem še nikoli spomnila.«

»Vsaka dežela,« je pripomnil stari dvorni poet, »ima svoje običaje, ki postanejo dve miljdi od meje že smešni in nerazumljivi. Iz tega se moramo naučiti to, da nismo prav nič drugega kot le igrače usode, kar je tako lepo izrazil božanski šatornik:

Na deski šahovski svetá smo lutke vsi,

igračke le za kratek čas vse dni!

A ko se usoda končno naigrá,

v omare svoje — kos pri kosu — nas zloží!«

Ponovil je vrsto záse v jeziku, ki ga Allan ni poznal in je zvenel približno takole:

»U danad u danad u danad u...«

Polkovnik Morrel se je hitro vtaknil vmes, po njegovem mnenju poezija očividno ni bila potrebna pri pojedini. »Ali ne bomo sedli?« je rekel. »Vaše visočanstvo, saj veste, da jutri na vse zgodaj odpotujemo.«

Yussuf Khan se je zasmejal, da je Allana presenetilo. Takšnega smeha človek ne bi pričakoval pri pasivnem orientalcu. Toda v resnici se je njegovo visočanstvo tako zasmejalo, da je pokazalo vse zobe. Tedaj je Allan mimogrede opazil, da se je eden od njih potapljal v zlati zalivki. Yussuf Khan si je obrisal oči in rekel še vedno v smehu: »Prav imate, sahib polkovnik Morrel, jutri me bo to mesto izgubilo. Sedimo torej!«

Polkovnik je ta čudni smeh, ki si ga očividno ni znal razložiti, opazoval ves presenečen in zmigal z rameni. Maharadža je ponovil: »Sédimo!«

Sam je popeljal goste k mizi in počakal, dokler niso bili vsi zbrani pod nizkim baldahinom. Nato je rekel:

»V naši deželi ne jemo pri takih mizah, kakor je ta. Toda ko sem razmišljal o tem slavju, sem pomislil na dve stvari. Prvič: častiti sahibi niso navajeni običajev moje dežele in posebno kar se tiče jedi, imajo ljudje najrajši svoje domače običaje.«

»To je res,« je pristavil Ali, »in moj učenec govori lepo.«

»Dalje,« je nadaljeval Yussuf Khan, »sem si rekel: kaj je bilo vzrok temu, da sem prizadjal tem častitim sahibom neprilike, za katere jih pa zdaj na tako nevreden način tega slavja prosim oproščenja? Rekel sem si: moji dragulji, za katerimi so hodili zviti, drzni tatovi. Če bodo torej moji gostje videli te dragulje, ki so kljub vsemu lepi na svoj način, bodo morda razumeli vzrok za poženje tatov in tudi vse neprilike, ki so jih morali pretrpeti. In zato — Nenadoma je prenehal in zaploskal.

Hipoma, kakor izgine megla ob sončnem vzhodu v tropskih deželah, je izginilo zagrinjalo iz svile, ki je bilo razprostrto nad mizo — kako se je to izvršilo, ni videl nihče — in maharadževi gostje so zastrmeli z napol oslepljenimi očmi v dragulje Nasirabada, ki so ležali pred njimi na mizi zloženi v piramido. Čedno namizno okrasje! Allan, polkovnik in Holandec, ki so jih že videli, so bili tihi, zaslepljeni od fantastičnega blišča kamnov. Družini Bowlbyevi pa, ki jih še ni videla, se je izvil trikrat, pridružen vzklík. Oči mrs. Bowlbyeve so tavale od ene ogrlice do druge, napol navno preplašene, napol nezaupljive. Končno se je obrnila k maharadži, ki jo je resno opazoval, pokazala na družinske dragulje, ki jih je nosila, in zamrmrala:

»Dovolite trenotek, da odložim tole?!«

Yussuf Khan je dostojanstveno zamahnil z roko: »To bi bilo neumno in še čas bi zapravljali,« je rekel in se ni hotel domisliti vljudnosti. »Sédimo!«

Pomigal je gostom, da sedejo. Tisti hip so se pokazali kakor iz nič sluge z bleščečo črno kožo, nalili v porfirne skodele pred vsakim gostom parfimirano vodo in postavili pred vsakega čašo s svetlordečo pijačo.

»To je sorbet,« je rekel Yussuf Khan. »pozneje bomo pili vina, ki jih imajo radi sahibi. Toda za zdaj, da vas pozdravim, sem si želel pijače iz moje dežele.« Dvignil je kozarec z dostojanstveno kretnjo in izpil.

V tem trenutku se je usul dež rož na mizo in goste, v ozadju dvorane so se začele vrteči rjave plesalke v vrtinčastem plesu, ki so ga spremljale s svojimi čudnimi godali. Mrs. Bowlbyeva se je dvignila in strmela vanje. Allan pa se je sklonil k Heleni, ki je sedela z sanjajočimi očmi, kakor da ne ve, ali bdi:

»Njegovo visočanstvo se bržda nič več ne boji atentata na dragulje.«

»Saj je tu telesna straža,« je rekla in ni obrnila pogleda od piramide na mizi. »Čuden ugled uživa pri vas Mirzl.«

»Priznam, da leti moj sum takoj nanj, če sta le dva kje zbrana in je nekaj v bližini, kar bi bilo vredno ukrasti.«

»Potem bi moral biti tu pri nas,« se je zasmejala.

Allan se je zdrznil ob teh besedah, ki so bile izrečene kar tjavendan. Česa pa se je bil domislil prej zvečer?

Yussuf Khan, ki je resno opazoval mrs. Bowlbyevo, je rekel: »Ni tajiti, da bi bile te plesalke, ki jih je nabral lastnik tega prenočišča, brez vseli čarov. Za svojo osebo pa moram reči, da mi bolj ugaja vaša hiša.«

Mrs. Bowlbyeva ja zarjula kakor papagaj ujet v zanki, brž se je obrnila od plesalk, ki so se vrtele okoli v ciklonu golih udov in blesketajočega se zlata: »Helena, ne smeš poslušati tega, kar pripoveduje!«

»Sram vas bodi!« se je obrnila nato k maharadži. »Sram vas bodi do dna. Saj imate stopetdeset ženščin, ki jim pravite žene... pa hočete loviti moje ubogo dete!«

»Teh stopetdeset žena,« je rekel Yussuf Khan, »je že dolgo v moji palači. Poleg tega jih lahko zapodim. Mogoče je laže, ljubiti eno samo ženo kakor stopetdeset.«

Mrs. Bowlbyeva je objela čašo pred seboj, kakor da mu jo hoče vreči v glavo, in strmela vanj brez besede. Yussuf Khan pa je mirno nadaljeval: »Moj rod šteje osemštirideset prednikov, o moji palači in o mojih posestvih pa pričajo dovolj ti malovredni dragulji. Če bi tega umetnika, ki sedi na levisi mojega učitelja, ne zmešala žena, zaradi česar ga moramo zavidati, bi ti dragulji bili še vse lepši.«

»Helena, ne poslušaj ga!« je vpila mrs. Bowlbyeva.

Mis Helena je vprav hotela nekaj odgovoriti, od nekd so se pojavili črni sluge v svečani procesiji, na dvignjenih rokah so nosili srebrne posode — prav tedaj pa je preletela Allana ideja. Spomnil se je nečesa, kar je že tako iskal in v istem hipu se je pojavila tudi ideja — blazno, toda!! Za hrbotom mis Helene se je nagnil k polkovniku Morrelu. Šepetajoč je polkovnika nekaj vprašal, nakar ga je ta pogledal kakor norca, komaj da je še našel besedo.

»Za vruga, kaj to pomeni?« je zarjovel. »Ste znoreli?«

Allan je vstal. »Kaj naj to pomeni?« je zaklical in se z iskričimi očmi ozrl na maharadžo. »To naj pomeni, da ta mož, ki sedi tu, ni Yussuf Khan, maharadža iz Nasirabada!«

Komaj je te besede izrekel, je nekdo potrkal na vrata.

Prvi je vstopil mož, ki je bil trdil, da se ne more udeležiti slavlja v svojem lastnem hotelu — ravnatelj Grand hotela Hermitage. Za njim je vstopila žena. Ko jo je mrs. Bowlbyeva zagledala, je odskočila, kakor da bi se zazrla v kačo klopotajočo. Zadnji pa je bil mož v precej posvalkanih obleki, z ovratnikom, ki ni bil posebno čist. Ta mož je bil nekoliko podoben maharadži iz Nasirabada.

XIII.

Zenitev Yussufa Khana.

Ravnatelj hotela je vzdramil tišino, ki je nastala, ko je vstopil z onima v dvorano. Govoril je proti polkovniku Morrelu in opravičujoče poudarjal besede: »Gospod pol-

Novo

Že nad 50 let se daje za negovanje zob prednost Sargovemu Kalodontu. Poleg ostalih od-

lik je dobil sedaj še novo svojstvo, ki ga nima sicer niti eno drugo zobno čistilno sredstvo in to je učinkoviti dodatek (Sulforicinoleat po Dr. Bräunlichu), kateri odstrani in prepreči zobni kamen, tega povzročitelja mnogih težkih zobobolov.

kovnik, oprostite mi, da sem vdrl k vam. Vedeti morate, da še to ni zgodilo brez tehtnih vzrokov. Pred četrto ure so me poklicali v urad. Našel sem to damo, ki sem jo poznal kot mrs. Langtrejevo, in tega gospoda, ki je nekam sličen njegovemu visočanstvu (ravnatelj se je priklonil v smeri proti Yussufu Khanu). Ko sem zagledal mrs. Langtrejevo, nisem mogel verjeti svojim očem. Saj vemo, da je v svoji drznosti hotela odnesti dragulje nj. visočanstva. Gledal sem osuplo, mrs. Langtrejeva pa je rekla: »Natanko vem, kaj hočete reči. Pa ni potrebno. Jaz sem Langtrejeva in sem stanovala v vašem hotelu; to pa je maharadža iz Nasirabada, ki so ga pred petimi dnevi odvedli.« — »Kako si drznete trditi, da je ta človek maharadža,« sem zavpil, »saj vem, da se maharadža prav zdaj na slavlju poslavlja od Londona!« — »Maharadža,« je odvrnila mrs. Langtrejeva, »čeden maharadža! Človek, ki se danes poslavlja, je prav toliko maharadža kakor vi, ali pa ta vratar. Zahtevam, da naju takoj povedete v dvorano.« Zdaj mi je bilo pa preveč in že sem hotel poklicati služinčad, da zapodi mrs. Langtrejevo. Tedaj pa me je ona prehitela: »Ne storite česa, kar bi morali kesneje obžalovati! Nerada se bova poslužila policije, če bo pa potrebno, se bova morala.« Po tem nisem vedel storiti nič drugega, kakor da sem ju povedel seboj.

Polkovnik je gledal okoli sebe, kakor da se je pravkar prebudil, gledal zdaj ravnatelja, zdaj Allana, zdaj oni dve osebi, ki sta zahtevali zase nasirabadski prestol. Mož s posvalkanim frakom pa je rekel: »Koliko bom še čakal, da uklenete tega zločinca, ki mi je ukradel mojo zunanost? Pet dni me je imel zaprtega, zdaj pa, ko sem se vrnil, vidim, da mi je ukradel moje ime, če že ne tudi vsega imetja, in vi ravnate z menoj, kakor da sem jaz oni.«

Polkovnik je strmel vanj in v maharadžo za mizo, rekel pa ni niti besedice. Poznal je maharadžo že dolgo vrsto let. Za mizo je sedel prvi Yussuf Khan, ki se ga je spominjal iz tisoč različnih prilik, in pri vratih je stal mož z upadlimi lici in posvalkano obleko, ki je pač bil podoben temu.

In ta slučaj z mladim možem iz Švedske, ki je izrazil svojo nemogočo trditvev skoraj v istem hipu, ko jo je izrekel na tako čuden način še nekdo! Bil je čisto zmeden, ko je pretrgal tišino maharadža za mizo, hotel je govoriti. Toda Allan ga je prekinil prav nevljudno:

»Polkovnik Morrel! Vprašal sem vas nekaj, kar se vam je zdelo blazno. Dovolite, da še enkrat vprašam?« Polkovnik je prikimal.

»Vprašal sem vas bil,« je rekel Allan, »če je njegovo visočanstvo maharadža v Nasirabadu imel priliko, da si dá zadelati zobe? Ali mi hočete zdaj izrečno na to odgovoriti?«

Polkovnik se je odrevenelo obrnil k njemu: »Zobe zadelati,« je vpil. »Zdaj ni pravi čas za neumnosti.«

»To niso take neumnosti, kakor vi to mislite,« je rekel Allan. »Iz vašega odgovora vidim, da si njegovo visočanstvo v Nasirabadu ni dal zob zadelati. Kaj pa v Londonu?«

»Veste kaj, mladi prijatelj —«

»All right. Torej tudi v Londonu ne. Vem pa, da ima ta mož, ki sedi za mizo, kočnik, ki je zalit z zlatom. Če dokaže, da to ni res, potem ne velja prvi vzrok za mojo trditve, da on ni maharadža.«

Yussuf Khan je planil z bliskajočimi se očmi za mizo pokonci: »Ne vem nič, kakšna je gostoljubnost sahibov, kadar gostijo,« je rekel, »če pa bi kdo v moji deželi z menoj, s svojim gostiteljem tako govoril, kakor govori ta mladi mož z menoj, bi ga dal nabiti in vreči iz hiše. Ali sem konj, da mi boste mogli na migljaj gledati v usta? Poženite ta človeka ven, ki ju ne poznam. Z njima vred še tega mladega moža, ki me je užalil, kakor še nisem bil žaljen!«

Gledal je Allana in nepovabljen gosta z bliskajočimi se očmi. Polkovnik se je usločil in že je hotel ugoditi njegovemu želji, tisti hip pa ga je zadržal Allan s kretljivo in tihim smehom. »Polkovnik Morrel,« je rekel, »trenutek! Kar poženite me iz dvorane, kakor to želi njegovo veličanstvo, toda samo z enim pogojem. Upam, da bosta soglašala mrs. Langtrejeva in njen spremljevalec, ko bosta slišala, kakšen je ta pogoj.« Obrnil se je h maharadži za mizo: »Benjamin Mirzal, ti sonce pravovernih in kralj vseh zločincev, ukloni se toliko in ukaži svoji črni telesni straži sam, naj me požene! Vem, da momci ne govorijo angleško!«

V tem, ko je Allan govoril, so postale poteze na maharadževem obrazu grozne. Vstal je in šel počasi k skupini, ki je stala blizu vhoda. Njegove oči so prebadale Allana in se svetile kakor oči kraljevskega tigra. Obstal je pred Allanom in ga za trenutek meril z očmi v izrazu takšne jeze, da se je polkovnik že hotel vreči vmes. Zdelo se je, da bo na mestu pobil Allana. V tistem trenutku pa se je zgodilo nekaj drugega. Maharadža je odskočil mimo njih v velikanskem skoku, da bi ne bil nevreden kraljevske roparice, ki ji je slišil; preden se je kdo mogel geniti, je vso dvorano zajela tema. Zaslišali so, da so se vrata zaloputnila da je zaškripal zapah. V tem trenutku so se začeli divje poditi po dvorani; mrs. Bowlbyeva, polkovnik, črna straža, ravnatelj in pravkar došla, nepovabljen gosta — vsi so

vpili. Končno so zaslišali radosten krik od nekoga, ki je našel stikalo. Luč je zopet zažarela. Gneča nog in rok je obdelovala vrata. Končno so se vrata odprla, divja gonja se je nato gnala po stopnicah navzdol. Ravnatelj je zarjovel kakor tiger na vratarja, toda šele čez nekaj trenutkov je mogel odgovoriti odreveneli vratar:

»Napačni maharadža? Maharadža je pravkar prišel po stopnicah... nu da, na nogah ni posebno dobro stal. Grem vdihat ma... malo svežega z-zraka, nam je zamrmral, sir, in nas nekam negotovo motril. Slišali smo klice iz dvorane, mislili pa smo si, da so se gostje šele zdaj razživelili —«

V naslednjem trenutku so zdrveli mimo dostojanstvenega vratarja kakor povezka skopčanih psov, ki so našli sled. Na žalost jih sled ni privedla dalje kot do Monmouth Square. Stražnik je izpovedal, da je pred dvema minutama pomagal azijskemu gentlemanu, ki je bil malce nadelan, v avto, ki ga je odpeljal v njegov hotel, Grosvenor hotel.

Polkovnik je pogledal Allana in si brisal pot s čela. »Prokleti lopov,« je mrmral. »Tretjič! In skoraj bi se mu bilo posrečilo... Vrag ga — moram ga občudovati.«

»Vrnimo se,« je rekel ravnatelj. »Visočanstvo, resnično visočanstvo bi utegnil zahtevati, da se mu oprostimo.«

»On, polkovnik in Allan so se vrnili po stopnicah, gospod van Schleeten se tega lova ni udeležil. Ljudje na Monmouth Square so strmeli v te tri gospode, ki jim je s čela curkoma lil pot, četudi so bili v frakih in belih kravatah.

Na levo od vhoda je stala družina Bowlby pod vodstvom gospe, ki je bila z razprostrtim krilom pripravljena, da brani svojo hišo kakor koklja svoja piščeta. Živo se je po tihem razgovarjala z možem in hčerjo, od časa do časa pa je vrgla izzivajoč pogled na mrs. Langtrejevo. Ta je stala ponosno v sredini dvorane z nedoumljivim nasmehom. Oči so ji lepele na Yussufu Khanu, ki so ga zdaj spoznali za pravega. Na blazinah za mizo pa je sedel gospod z debelimi, rumenosivimi brkami, ki so zdaj visele navzdol, z nosom, ki je spreminjal vse barve, gospod, čigar oči niso videle prav ničesar drugega kot samo mrs. Langtrejevo — gospod van Schleeten.

Stari učitelj Ali pa je nežno govoril v maharadžo in ga prosil oprostčenja.

»Tako mi profeta, sinko moj, sram me je kakor tatu, ki so ga prišli v bazaru pri tatvini! Jaz, jaz, tvoj učitelj, sem se dal dva dni varati od tega najdrznejšega vseh varalic. Celó njegova govorica je bila tvoja, samo bolj poetična. Jaz pa sem mislil, da je to sad mojih nauk, ki sem ti jih skušal vlti. Ponosen sem bil na to in zato še bolj slep, kar se tiče njegovega resničnega značaja, prizanesi mi Allah! Resnično, tako mi profeta, sram me je! Če bi ne bilo tega mladega moža s sokolovimi očmi, pognali bi te bili in onega, varalico bi posadili na prestol v Nasirabadu, ko bi zagledali našo deželo, po kateri hrepenim kakor jelen po studencu. Pogodil jo je božanski šatornik —«

Maharadža ga je prekinil, ni maral poslušati besede božanskega šatornika: »Brez dvoma je zasluga mladega moža, ki ga ne poznam, da je razkrinkal varalico. Toda tudi jaz sem imel nekoga, ki bi ga prav tako razkrinkal. Hotela pa je le počakati na pravi trenutek.«

»Sinko moj, žal mi je in hudo, da ne poslušáš besed božanskega šatornika tako rad kakor vražji prevarant, sin šejtana. Govoril pa si o ženski osebi?«

»Kakor praviš. Njo, ki je prišla z menoj, je izbral oni razbojnik in varalica za mojo jetniško paznico. Pet dni je bila pri meni, le v začetku jo je nadomeščeval kralj razbojnikov. Občudoval sem njeno prijaznost in trdnost njene volje, čas v mojem zaporu pa, ko me je kdajkoli mi je bil bolj sladek kakor vse ure, ki sem jih kdajkoli preživel v družbi žena. Stanovitna je bila kakor roke jahča, ko drži vajeti, nežna je bila kakor roka, ki gladi žrebč. Danes — pozneje o tem kaj več. Rekel si, da bomo že v nekaj tednih zagledali svojo domovino? Ali ste že določili dan odhoda?«

»Sahib polkovnik Morrel je določil odhod za jutri. Izprosil je to milost od njegove ekscelence gosp. ministra, da moreva oditi iz tega mesta neomadeževana in pokrita s turbanji. O takih stvarih, kakor je bila ta glede naše navzočnosti v tem mestu, to mesto še ni nikoli nič slišalo. Prebivalstvo pa in sahib polkovnik Morrel so se po pravici jezili name, da sem ti bil tako klavern vzgled. Ah, zares moreš reči o svojem učitelju to, kar je rekel božanski Omar o svojih:

Razumnost najmodrejša vseh zemljá,
z modrostjo véliko, zajeto iz nebá,
zdaj tu leži...«

»Sahib polkovnik Morrel prihaja,« ga je odrezal Yussuf Khan. »Tako bom govoril z njim.«

»Čedna zgodba,« je zaklical polkovnik, kakor bi bil Khan kriv vseh zločinstev. »Ali sem rekel, da je to prokleto čedna zgodba? Še vse več — klobčič prokleto čednih zgodb! Če bi nam Bog ne bil poslal tega mladega moža, — pokazal je na Allana — »vrag vedi, kako bi bilo.«

»Kdo je ta mladi mož?« je vprašal maharadža.

»Jezik si bom zlomil ob njegovem imenu. Pa to nič ne dé. Že tretjič se mu je posrečilo, da je prekanil tega največjega lopova, ki bi prevaril samega satana, če bi bilo treba. Če je še kaj takih v Nemčiji, odkoder je prišel, potem razumem, da se je treba obdati s carinami proti vsemu, kar pride iz te dežele. Ta mladi mož — nu, poslušajte!« Bujno je opisal maharadži tri dvoboje Allanove z Mirzlem, opustil tudi ni moralne opombe o maharadževi udeležbi pri vseh nezgodah.

Yussuf Khan je mirno poslušal, dokler ni končal, nato je rekel: »Moj učitelj Ali mi je rekel, da ste nameravali jutri odpotovati s tem varalico kot kraljem namesto mene v Nasirabad. Ali je to res?«

Polkovnik je zamrmral napol jezno, napol v zadregi svoj »Da.«

»Dobro, Prav to nameravam tudi jaz. Kar se tiče tega mladega moža, bom še premislil, kako naj se mu oddolžim. Prej pa še nekaj drugega. Potoval sem preko morja v to deželo, da bi si izbral primerno soprogo iz roda sahibov.«

»Princeso,« je zarenčal polkovnik. »Ta načrt kar obesimo na klin, zdaj po vsem tem, kar ste počeli v Londonu, vaše visočanstvo. Bele princeske so nekam izbirčne.«

»Neumno govorite, sahib polkovnik Morrel. Tega načrta nam ni treba obešati na klin, kakor pravite. Še več — še danes bomo praznovali svatbo.«

»Haha! Kako lepo! Kje pa imate princeso?«

»Tu!« se je obrnil Yussuf Khan k mrs. Langtrejevi.

F O T O A M A T E R

Študija ob morju

Foto Egon C.

Študija

Foto V. Zaletel

Med tem razgovorom so se skoraj vsi zbrali okoli njiju. Pri zadnjih besedah pa je zadonel vreščav krik iz tiste točke tega polkroga, kjer je stala mrs. Bowlbyjeva.

»Haha! Ta da bo kraljica!«

Yussuf Khan je pogledal mrs. Bowlbyjevo. »Kdo je ta žena, ki govori neumne besede skozi nos?« je vprašal.

»Ne menite se za to, vaše visočanstvo,« je rekel mr. Bowlby. »Kako naj bi sicer govorila?«

»John! Ti tudi! Zapuščaš svojo ženo in jo javno žališ!«

»Ljuba Suzana, ali si na stara leta postala ničemurna?«

Saj veš, da ima tvoj nos obliko deset. Poleg tega si gost njegovega visočanstva, zato se ne spodobi, da žališ njega ali njegove goste.«

Malo je manjkalo, da gospa ni eksplodirala. Posrečilo se ji je pa, da je potlačila svoja čuvstva v prsa. Ironično se je vsem priklonila in molčala.

Yussuf Khan je prijel mrs. Langtrejevo za roko in se obrnil k svojemu učitelju: »Moj učitelj Ali je poleg mene šejk-ul-islam v Nasirabadu. Zato poroča on pri knežjih porokah poročni par. Tudi je najbolj poklican, da bo kesneje poučeval mojo soprogo v veri prorokov.«

Pri teh besedah je kljub vsemu ušel iz prsi mrs. Bowlbyeve hripav glas: »Mohamedanka hoče biti! In stopetdeset onih drugih?«

Yussuf Khan se je znova začudeno resno obrnil k njej: »Kako neumno govori ta žena, če le odpre usta! Kdor veruje v nauk profetov, ima le štiri žene. Jaz imam dve.«

»Dve! Kako je mogoče... ves svet vendar ve...«

»Druge so le postranske žene,« je rekel maharadža. »Zdaj pa bomo poslali vse iz palače v kraj, ki si ga požele. Ko se vrnem v Nasirabad, bom imel samo eno ženo kakor vladarji sahibov.« Resno se je priklonil mrs. Langtrejevi, njeni pogledi so mu sledili, iz njih je gledala nežna veselost.

Maharadža pa se je obrnil k ravnatelju: »V mojih sobah pripravite vse za svatbo. Po poroki bo slavlje. V tej dvorani, ki jo je omadeževal oni slepar, se nočem več muditi.«

XIV.

Mirzl se poslavlja.

Kljub vsemu je radovednost mrs. Bowlbyeve premagala vsa druga čuvstva. Zvečer okrog enajste ure, ko se je začela svatba, je bila tudi navzočna. Povabil jo je maharadža, ki je poslušal vse, kar je prišlo iz njenih ust, z zanimanjem kakor papagaja, ki se je naučil govoriti.

Te dame pa ni strpelo, da bi pri slavlju ne vprašala maharadže: »Ali vaše visočanstvo ne ve, da je bila... so-proga vašega visočanstva najmanj že enkrat poročena?«

»Kaj je to meni?« je rekel maharadža. »Saj sem bil sam že tudi.«

Temu je gospa težko ugovarjala, vztrajala pa je le, ker ni mogla verjeti svojim ušesom: »In da je bila prijateljica moža, ki je trikrat napadel dragulje vašega visočanstva in vaše visočanstvo samega? In da je sama — —«

»Vse vem. Pa kaj je to? Ona je moj vid in sluh. Česar ne bom mogel videti, bom videl z njeno pomočjo, in česar še nisem nikoli slišal, mi bo ona povedala. Še nikoli nisem preživel bolj sladkih dni, kakor sta bila zadnja dva, ko je bila moja paznica. Po najinih razgovorih je postala nekaj drugega, izbrala mene mesto onega, ki jo je hotel imeti in ki ji je ugajal zaradi svoje drznosti. Mogoče je je bil zaradi svoje drznosti bolj vreden kakor jaz, ki sem je tudi sicer nevreden. V nobeni ženski družbi še nisem bil tako srečen kakor takrat, ko mi je ponudila pijače in jedi ter me oprostila vezi. Njena volja je trdna kakor jekleno rezilo in mehka kakor puh na prsih goloba.«

Približno eno uro so svatovali, ko se je prikazal na pragu ravnatelj in prinesel dve brzozavki.

»Kaj je napisanega v pismu?« je vprašal maharadža. »Hočem vedeti. Kaj o meni?«

Polkovnik je zakašljal: »Brzozavka od sleparja.«

»Dobro. Čujmo! Četudi je ta mož slepar, hraber je.«

»Kraljevskemu poročnemu paru!

Nevredne čestitke pregnanega prisvajalca prestola. Naj se množi zakoniti rod! Povejte njenemu veličanstvu: razumem, da je za žensko mnogo bolj zanimivo, vladati petnajst milijonov mož kakor pa enega samega, (ki seveda najbrž odtehta onih petnajst milijonov) in mnogo bolj slavno, množiti vrsto-vladarjev Nasirarada kakor pa rod de Citracov!

Benjamin Mirzl, bivši maharadža, bivši baron de Citrac.«

»In ona druga?« je vprašal Yussuf Khan, ki je poslušal polkovnika z neodjenljivo resnobo.

»Ta je za mladega moža.«

»Zame!« je zaklical Allan. »Se mi je zdelo, da name ne bo pozabil. Kar preberite, gospod polkovnik!«

»Mr. Allan Kragh, v spremstvu maharadže iz Nasirabada!

Trikrat ste mi prekrižali načrte, pa se ne jezim na vas. Saj sem se sam ujel v past. Kakor gospod van Schleeten sem pustil, da me je zmešala ženska. Tri leta sem se boril za njeno roko, ona pa me je zaničevala, da bo zdaj mogla vladati petnajst milijonov črncev. Še en nasvet: pazite, da se ne srečava četrtič! Mirzl.

Kako sta se pogovorila Allan in bivša mrs. Langtreyeva? Kratko. Nasmehnila sta se drug drugemu in si stisnila roke.

XV.

Naravnost v Nasirabad!

Vsi stari alkoholiki so trdno prepričani, da ni noben maček hujski kakor tisti, ki izvira od šampanjca. Zjutraj po poroki Yussufa Khana je bil tudi Allan Kragh istega mnjenja. Prav za prav njegov položaj ni bil posebno rožnat. Nu da, doživel je prigode, prigode iz tisoč in ene noči, prigode s šampanjcem — toda to jutro je imel po vsem tem le mačka. Njegovo blagajno je prevzel gospod Mirzl in zdaj še ni vedel, če ga bo hotel za to odškodovati. Da Mirzl tega ne bo storil, je bilo jasno. Yussuf Khan mu je sicer obljubil nagrado, toda mimo te nedoločne izjave ni slišal ves večer ničesar točnega več. Imel je ogrlico iz draguljske zakladnice Nasirabada, toda ker mu jo je bil poklonil gospod Mirzl v času svoje kratke vlade, mu ni ostalo nič drugega, kot da jo vrne. In tudi, če mu hotel povrne škodo, česa naj se loti? Po teh prigodah, ki jih je preživel, bo večina novih doživljajev pusta. Naj se vrne domov? Če je pomislil na rjoveče akceptante, je začutil mravljinca kakor gladiator ob misli na izstradane leve v areni. Tako — za prvo silo ne more napraviti nič drugega kot to, da pobara ravnatelja, kako bo z denarjem.

Ravnatelj je očitno imel prav takega mačka po dogodkih včerajšnjega dne. Bil je kratkih besedi in ne posebno postrežljiv: »Kakor sem vam bil že rekel, ne morem sam urediti te zadeve. Seveda cenim to, kar ste napravili, če že ne za hotel, pa vsaj za enega njegovih gostov. Ne morem vam pa obljubiti nič natančnega, dokler se nisem pogovoril z ravnateljstvom.«

Allan je zmigal z rameni in šel. Nekajkrat se je obrnil po veži, nato se je spomnil, da bo Yussuf Khan s spremstvom odpotoval opoldne in da je zdaj skrajni čas, če hoče vrniti ogrlico nepravega maharadže. Shranil jo je bil pri mladem možu v uradu, ki je bil izročil Mirzlu njegov denar. Čudno, da jo je še našel! Precej časa pa je trajalo, preden se je uveril mladi uradnik, da je Allan res Allan.

»Če bi zadnjič bili tako natančni, bi bil zdaj za tristo funtov bogatejši.« je zarenčal Allan in odšel.

V prednji sobi je bil le stari Ali. Pozdravil je Allana s prav takim nasmehom kot zunan straža. »Ah!« je rekel. »V nekaj urah homo že na veliki vodi in gnjavila nas bo bolezen, ki jo tako radi povzročajo demoni vodâ. Zapustili bomo to čudovito mesto, ki smo ga pa po krivdi kralja zločincev tako malo videli.«

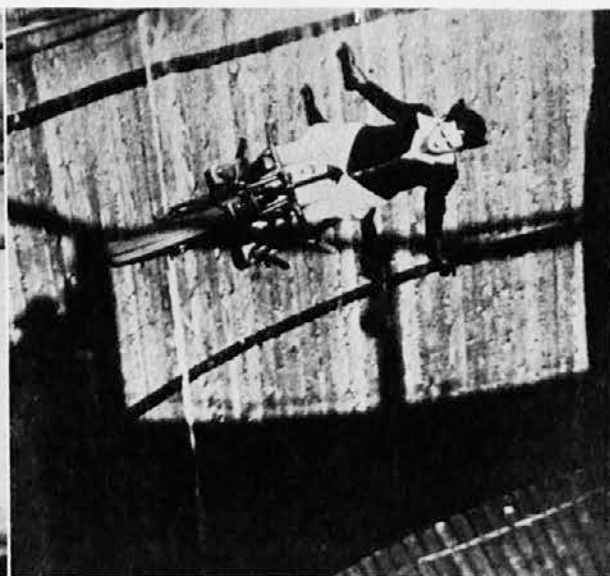
»Zdi se mi, da niste žalostni, če se boste srečali z demoni vodâ.« je rekel Allan.

»Ne, saj me bodo prinesli v domovino. Točno in ljubko pravi neki pesnik, ki pa se seveda ne more meriti z božanskim šatornikom: »Kdor se je rodil pod palmami, temu se jelke ne zde lepe in onemu, ki stanuje v Delhij, še smrad mesta diši.«

»Izvrstno, zares.« je rekel Allan. »Kako pa je zdaj v Delhij?«

Smrtna vozača

V naših meslih in v Ljubljani sta se mudila mr. Evans in miss America, ki sta vzbujala s svojimi »smrtnimi vožnjami« na kolesih, ki visijo v zraku, veliko pozornost

»Ne morem vam povedati. Štirikrat je že preteklo po deset let, odkar sem obiskal to mesto. Spominjam pa se na grozni smrad in na sonce, kakor si ga londonsko prebivalstvo ne more zasanjati, četudi žveči hašiš. Sonce pa je bilo neznosno kakor Allahove oči za nevernike.«

»To zveni zapeljivo.«

»Mladi prijatelj, ali razumem prav — niste bili še nikoli v Delhijh?«

»Sram me je,« je rekel Allan, »četudi zveni še tako smešno — še nikoli nisem bil v Indiji. Nevzgojen osel sem, z odrezanimi ušesi in plašnicami. Ali ne pravi nekje tako božanski šatornik?«

»Božanski Omar se tako ni nikoli izrazil. Mogoče kak manj pomemben pesnik. Kdor pa ni bil v Indiji, je kakor neizkušeno dete, in kdor nikoli v Nasirabadu, je kakor novorojenček. Tam je nebo bolj modro kakor kjerkoli in zrak bolj svež. Tam sije sonce izredno jasno, toda ne žge kakor nevernike v Delhijh. Na gorah raste cedre in pinije, v njih senci diši opojneje kakor iz las ženske. Karavane z oboroženim spremstvom se pomikajo skozi tesni in zvečer zadiši od njihovih taboriščnih ognjev po bravini, rižu in dobrem maslu. Ta duh je prijetnejši od vseh drugih in kdor ga ni duhal, je kakor oni, ki še nikoli ni pil vina, nikoli poljubljal ust ljubice. Žene nasirabadske imajo vitkejšo sredino, kakor druge žene. Da, kdor še ni bil nikoli v Nasirabadu, ta še ni živel.«

Tedaj so se nenadoma odprla vrata in se je prikazal sam Yussuf Khan v spremstvu svoje soproge in polkovnika. Allan se je priklonil in izvlekel ogrlico, ki jo je maharadža začel začudeno gledati.

»To sem prejel od lažnega maharadže,« je rekel Allan.

»Ali jo smem vrniti preden mi je zopet ne ukrade.«

»Čemu ste jo prejeli?« je vprašal maharadža.

»Za nagrado,« se je vtaknil Ali vmes. »Ker mu je mladi mož dvakrat preprečil rop draguljev, sin moj, mu je podaril kralj sleparjev ta nakit. Svojo nesramnost je ta slepar ublažil s tako šalo, da se ji včasih čudim.«

Yussuf Khan je pogledal Allana: »In zdaj hočete to vrniti? Zakaj?«

»Dal mi ga je slepar,« je začel Allan.

Yussuf Khan ga je prekinil: »Dobro. Kralj sleparjev, ki mi je hotel ukrasti dragulje in mi je za dva dni ukradel moje ime, je storil nekaj, kar mu moram šteti v zaslugo. Mladi sahib, dolžan sem vam še vse več, kot je ta nakit. Povejte mi, kaj naj storim, da poplačam svoj dolg. Govorite svobodno in vedite, da vam že vnaprej odobravam vse.«

Stari Ali je tedaj rekel maharadži: »Sin moj, pomisli: ta mladi mož, čigar poteze pričajo o njegovi nadarjenosti in plemenitem mišljenju, ki nam je napravil že toliko uslug — še ni bil nikoli niti v Delhijh niti v Nasirabadu, še celo nikoli v Indiji. Z besedami, ki sem jih povzel iz naših najboljših pesnikov, h katerim se ne upam prištevati, sem mu poskusil prikazati medlo sliko nasirabadskih lepot.«

Allan se je stresel pri teh besedah. Po vseh teh prigodah iz tisoč in ene noči bi vse drugo bilo le grenko... toda ali je mogoče najti tisoč in ene noči kje drugje kot v starodavni pravljicni deželi?

»Visočanstvo,« je rekel, »ali me hočete vzeti v svojo službo v Nasirabadu?«

Yussuf Khan ga je debelo pogledal: »Ali je to res, kar želite?« Napeto ga je še za trenotek opazoval, nato pa rekel: »Dobro. Obljubil sem vam, da vam izpolnim, kakoli si želite. Od danes naprej ste moj drug v vsem, kar se ne tiče vlade sahibov v moji deželi.«

*

Nekaj ur kasneje se je Allan poslavljajal.

Mrs. Bowlbyeve je dvomila do zadnjega. Rekla pa je: »Prepričana sem, da vas bo potreboval za to, da mu strazite stopdeset žen.«

»Mrs. Bowlby,« je rekel Allan, »mislim, da je za tako mesto treba pristojnostnih pogojev, ki jih pač nimam.«

Polkovnik Morrel, ki je stal v bližini, se je osorno zasmeljal v svojo belo brado in pripomnil: »All right, mladi prijatelj. Indija je nekoliko drugačna kakor v časih Haruna al Rašida. Ne vem, če boste srečali take prigode kakor v tisoč in eni noči. Toda v slučaju potrebe boste vedno imeli svoj prostor pod vladarjem. Utegnete se celo še seznaniti z nečim, s čimer še nimate mnogo izkušnje — namreč z delom... Naš čas je prišel, pojdimo v auto!«

Zamahali so z rokami v slovo, mr. Bowlby pa je še zaklical za Allanom: »Mladi prijatelj, največja prigoda je koncem koncev le delo!«

KONEC.

REKLAMA

Reklama in njena gospodarska upravičenost

Teško bi si bilo zamisliti današnje življenje brez reklame. Ni se sicer bati, da bi reklama postala sama sebi namen, vendar pa zaradi svojega razširjenja in učinka posega tako v vsakdanje človekovo življenje, da ji je treba posvetiti posebno poglavje in se z njo že bavijo obširne knjige ter tehtna gospodarska razmotrivanja.

Kaj je reklama? Beseda je francoskega izvora in znači toliko kot vabilo. Z besedo »reklama« pa označujemo vse tiste naprave, s katerimi skušamo neko osebo, stvar, podjetje ljudem označiti in jih seznaniti z njo iz nekega posebnega namena. Ta namen je v čim obilnejši in ugodnejši prodaji blaga odjemalcem. Reklama nam služi, da v čim razumljivejši obliki ponudimo kupcem, ki si jih moramo šele pridobiti, blago za njih potrebe ali pa za potrebe, ki jih pri kupcih s pomočjo reklame šele vzbudimo. Reklama je v modernem gospodarstvu nujno potrebna, ker danes gospodarstvo ne proizvaja več samo za povpraševanje, to se pravi potrebo ljudstva, temveč za trg, ki si ga hoče osvojiti. Delitev dela, ki je v svetovnem gospodarstvu povzročila preobrat in ki ji sledi vedno natančnejša specializacija posameznih podjetij, nujno potrebuje reklamo: če se specializira podjetje, mu je potreben širši krog ljudstva, iz katerega

si mora pridobiti čim več odjemalcev za svoje izdelke. Iz teh razlogov se je morala nujno razviti sodobna reklama in ker je vedno več, zato morajo biti sredstva, s katerimi skuša vplivati na odjemalce, vedno bolj uspešna, uočljiva in dražja, da se v množici drugih reklam hitro

Moderni plakat za ljubljanski velesejem (J. Omahen)

Desno: Učinkovit, dasi preprost plakat za milo

Spodaj: Simfonijska reklamne luči v modernem velemestu

DVAJSET MILIJONOV MOHORJEVIH KNJIG JE ŠLO MED NAŠE LJUDSTVO

NAJSTAREJŠA DRUŽINA NAJNOVEJŠE KNJIG

Za 20 Dni Za do

Plakat za ljudsko »Mohorjevo družbo« (Gaspari). Stilno zastarel

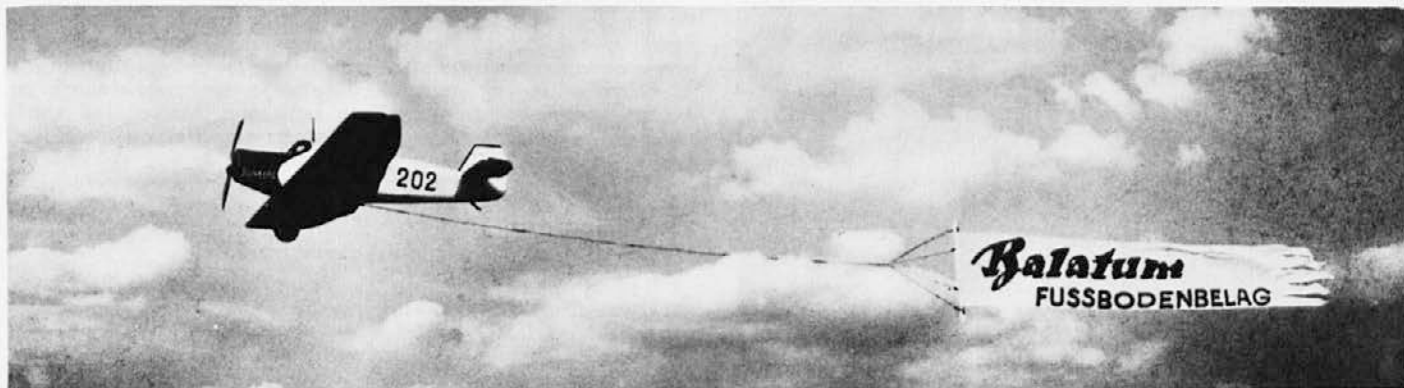
spozna in da tem bolj priklene ljudi.

Če hočemo reklamo strogo gospodarsko oceniti, moramo reči, da so njene koristi v obče te, ker je bila z njeno pomočjo omogočena delitev dela, specializacija in racionalizacija sodobnega industrijskega gospodarstva. Razširila je trg za izdelke in s tem omogočila svobodno tekmo in tehnični napredek. Seveda pa ima tudi svoje napake. Glavna je ta, da blago ni vedno povsem dobro, četudi ima velike prodajne možnosti. Pomagala je s tem pospeševati izdelovanje blaga v ogromnih množinah, ker prodaja velikih množin šele omogočuje kritje stroškov za reklamo, česar kulturno važnejša produkcija za individualne potrebe nikoli ne zmore. Podoba je torej, da je reklama tako važen sestavni del sodobnega gospodarskega sistema, da ji je zagotovljeno še dolgo življenje. Ideologi, ki razmišljajo o bodoči stopnji svetovnega gospodarstva, ji seveda prorokujejo smrt. Na-

Moderni plakat za ljubljanski velesejem (G. A. Kos)

Moderna reklama v zraku. Aeroplan z reklamnim trakom kroži nad velemestom

ravno: blago, ki se izdeluje samo za ljudsko potrebo in ki bo šlo tako rekoč iz rok v usta, ne potrebuje reklame.

Oblike reklame.

Med sredstvi, ki se jih poslužuje reklama, naj na tem mestu imenujemo glavne: časniki in časopisi s svojimi oglasi, javno plakatiranje z lepaki in plakati, vidno razstavljanje blaga v izložbenih oknih in na posebnih razstavah (velesejmi), pošiljanje posebnih tiskovin s perspektivi, brezplačen ogled oziroma poskušanje blaga, pridobivanje kupcev s pomočjo agentov, potnikov itd., svetlobna reklama (ki je učinkovita, toda najbolj draga), reklama s pomočjo aeroplanov.

Psihologija reklame, to je posebni nauk o vplivu raznih vabilnih sredstev in reklame, deli ta sredstva v dva dela: v nosilce (to so prostori za plakatiranje, hišne stene, časniki itd.) in činitelje (to so slika, pisava, jezik, vljudna postrežba kupcev pri nakupovanju, posebne nagrade itd.) Ti činitelji morejo vplivati s pomočjo svoje vsebine: na čute (zvok, luč, barva, okus), na misel (če moremo kaj prihraniti) itd., s pomočjo svoje oblike pa vplivajo po številu, ureditvi, trajanju in spretnem aranžiranju, spreminjanju in prostorninskem velikostnem efektu.

Najprej skušajo vabilna sredstva doseči svoj namen s tem, da obrnejo pozornost odjemalca nase. Najugodnejša je za ta primer svetlobna reklama, ki prav za prav prisili šetalca na ulici, da mimogrede prebere napise, ki se od časa do časa ponavljajo oziroma spreminjajo. Vendar pa je vzbuditev pozornosti še vse premalo za učinkovitost, ki naj človeka dovede do tega, da si takoj ali vsaj v kratkem času nabavi priporočani predmet. V malo ugodnih slučajih se namreč vrsta psihičnih vplivov, ki nam jih skuša vsiliti reklamna slika, pred časom pretrga, to se pravi še pred najvažnejšim dejanjem, še preden nam vzbudi voljo, da si predmet nabavimo. Vabilna sredstva morajo zato še posebno delovati na človekov spomin. Le na ta način se bo mogla ob ugodni priliki nadaljevati vrsta vplivov do zaželenega dejanja — nakupa. Vsi ti posamezni vplivi so enako važni, komaj je pa možno, da bi eno samo vabilno sredstvo moglo obseči vse učinke v isti jakosti. Kričeča, našopirjena reklama izredno vpliva na čute in vzbuja pozornost, dvomljivo pa je vedno, če bo kos poslednji zahtevani nujnosti in potrebi. Umetniška reklama estetsko ugodno učinkuje na

čuvstva, ni pa za vse ljudi enako uočljiva, posebno če ni v sliki razločno in jasno poudarjeno kaj prav za prav hoče.

Kot posebnost naj omenimo še »amerikansko« reklamo. (Namenoma smo vzeli ta izraz, dasi ni slovniško točen). Ta oblika reklame je zrasla na ameriških tleh in z njo označujemo reklamo, ki je posebno kričeča in v večini slučajev učinkovita. Rodile so jo ameriške gospodarske razmere, pravilni industrijski razvoj in strašni pogon za dobičkom. Izvedena je na izredno rafiniran način, upošteva vse možnosti učinka, pri nas nemogoče oblike ji ukazuje tempo ameriškega življenja, toda ob množici in deplasiranosti vabilnih sredstev utegne ubiti samo sebe.

Pogled na Marijin trg v Ljubljani ponoči v luči svetlobne reklame
Foto »Ilustracija«

Sodobni reklamni plakat (P. Kocjančič)

Desno: Peko vabi (I. Vavpotič)

Izložbeno okno naj vabi in privabi kupce. (Več o izložbah glej v 4. letošnji številki na strani 124!)

Preizkušnja učinka reklame.

Psihologija reklame je poskusila s pomočjo preizkušnje ugotoviti učinek vabilnih sredstev reklame. Ta preizkušnja se je izvršila na tale način: nekaj oseb se je za 10 do 12 sekund ustavilo pred izložbo, čez četrto ure nato pa so pismeno morali sporočiti, katerih razstavljenih predmetov se spominjajo. Prav tako so preizkusili inserate v časnikih,

da jih je nekaj oseb na hitro, vendar pa v predpisanem času, moralo pregledati in nato poročati. Učinka kakšnega novega vabilnega sredstva zaradi njegove kompliciranosti ni mogoče naprej ugotoviti. Zato je treba postopati po zgoraj navedeni preizkušnji in nato menjati vabilna sredstva toliko časa, dokler se ne doseže prava stopnja učinka. Risar, ki se stalno bavi z reklamo, ve, kateri vabilni činitelji ob gotovem času najbolj učinkujejo, in zato najdejo največkrat vprav presenetljive nove oblike.

Reklamska umetnost.

Razvoj reklame sega že v najstarejšo egipčansko, grško in rimsko dobo. V Pompejih so našli vabila za obrtnike in gostilničarje. V srednjem veku so se predvsem obrtniki posluževali izveskov. Prav od 20. stoletja pa datira sodobni razvoj reklame in reklamske umetnosti, t. j. uporaba umetnostnih sredstev za učinek reklame in estetska organizacija vseh izraznih sredstev za dosego tega cilja. Iz Francije izhaja razvoj plakata.

Spolnitev litografije, fotolitografije in offseta je šele omogočila dobro reprodukcijo umetniškega originala. Poslužujejo pa se tudi originalne litografije in linoleuma. V zadnjem času služi reklamni tudi fotografija in posebno fotomontaža, ki skuša iz posameznih, zrezanih kosov fotografij sestaviti učinkujočo celoto. Važen odtonek reklamske umetnosti je uporabna grafika.

Razvoj reklamske umetnosti pri Slovencih je še v povojih. V današnji številki prinašamo nekaj domačih plakatov, ki jih je natisnila Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (nekaj smo jih objavili v 1. številki l. 1930).

AMERIŠKA REKLAMA, KI HOČE BITI VEČ KOT REKLAMA. Sodobna reklama v Ameriki ima čisto poseben stil. Ne opozarja ljudi nase samo s tiskano besedo, temveč s posebnimi zgradbami, kipi itd., kakor kažejo to naše slike. — Zgoraj levo: Neka blagovnica je zgradila razgledni stolp, kjer se morejo njeni odjemalci odpočiti ob lepem razgledu z visoke razgledne točke in prigrizku, ki jim ga nudi tordka zastoj. Desno: Plesna šola vabi z vrstami kipov — plesočih parov. V sredini: To ni spomenik, le trgovina raznih novosti opozarja nase. Spodaj levo: Hotel se nam predstavlja. Če je ta vol simbol hotela, nam ni znano. Spodaj desno: Klinika za pse vabi s hišico za konec tedna, po strehi se sprehajajo kipi — psom

Josip Lavtizar

Ob osemdesetletnici

V. B.

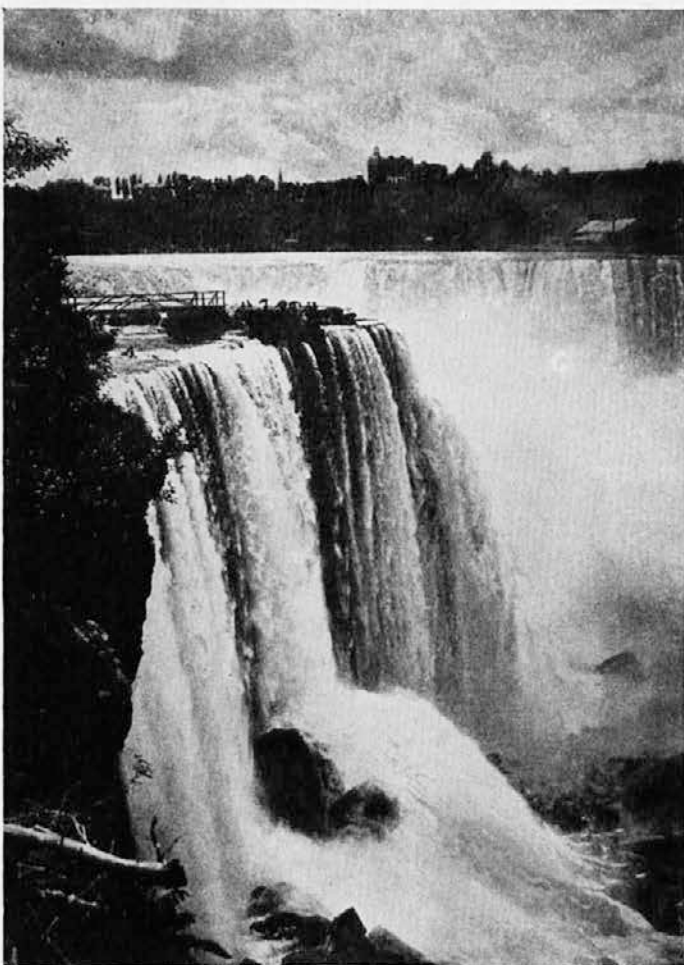

Josip Lavtizar

V prvem nadstropju prijaznega župnišča v Ratečah na Gorenjskem visi zemljevid, ki mu težko najdeš para na Slovenskem. Predstavlja vso zemljo, risano v Merkatorjevi projekciji in s kontinenti, ki so od let že nekoliko porumeneli. Po njih tečejo temne črte, najbolj na gosto v Evropi, ki je vsa preprežena z njimi, a tudi v Azijo, Ameriko in Afriko segajo, kakor tipalke polipa, ki jih je razvrstilo čudno naključje. Zarisal jih je v karto župnik in duhovni svetnik Josip Lavtizar, »ki je med Slovenci gotovo prepotoval največ sveta.« Z njimi je zaznamoval vsa svoja večja potovanja.

Vsekakor je bilo vredno zaznamovati jih, kajti črte segajo na zemljevidu od Čikaga do Moskve in od norveških fjordov do afriških puščav!

12. decembra 1951 je praznoval ta skromni in tihi mož, ki je še danes neutrudljivo delaven, čvrst in čil, kakor da šteje še 50 ali 60 let, svoj osemdeseti rojstni dan. Starejša generacija se bo spominjala, kako jim je Lavtizar odpiral širni svet s svojimi knjigami, ki nas peljajo med Južne in Severne Slované, k romanskim narodom itd. mlajši pa so znane zlasti knjige »V petih letih okrog sveta«, »Spomini« in »V Kartago!«. Med temi spisi je brez dvoma najvažnejši tisti, ki opisuje Lavtizarjev obisk »Pri Jugoslovanih« (Ljubljana 1905), kajti to je bila za dolgo vrsto let naša najboljša potopisna knjiga o Bosni in Črni gori, spis, ki nas je seznanjal z južnimi brati in jih nam približeval, s čimer je tudi Lavtizar pomagal pripravljati jugoslovensko državo.

Niagara

ŽELITE
Imeti lepe
TREPALNICE in OBRVE ?
uporabljajte
CILORÉAL
ZAJAMČENO NEŠKODLIVA BARVA
TA BARVA KLJUBUJE PRANJU, ZNO-
JENJU IN TUDI MORSKI VODI.
Dobiva se v vsaki strokovni delavnici v
temni (fance) in srednje rjaví (moyen) niansi.
Cena Dip. 32.-
Proizvodi: Société Française
de teinture inoffensive
LOREAL - PARIS
DEPO ZA JUGOSLAVIJO

COSMOCHEMIA, ZAGREB, SMIČIKLASOVA ULICA 23

Pisal pa ni le knjige, temveč tudi nebroj člankov po raznih listih, n. pr. v Planinskem Vestniku, Mentorju, Slovencu itd. Njegova ljubezen velja zlasti planinam in da je danes širom domovine ime gorske doline Planice tako dobro znano, imamo zahvaliti predvsem njegovemu delovanju. Znan je šaljivo-hudomušni dvoboj, ki ga je imel z župnikom Aljažem, ker sta hvalila vsak svojo dolino, Aljaž Vrata, Lavtizar Planico. Kopja sta lomila zaman in »spor« je ostal neodločen, kajti Vrata in Planica zaslužita enako pozornost in ljubezen: ona radi Triglava, ta radi svoje romantične zaključenosti. Z žalostjo v srcu pripoveduje Lavtizar o pokojnem Aljažu. Njegov daljnogled ima v pisalni mizi, tistega, s katerim je triglavski župnik opazoval turiste, kako so plezali na Triglav. Dragocen spomin mu je na najboljšega prijatelja, a ga le redkokdaj vzame v roke, tako hudo mu je po njem.

Velike zasluge ima Lavtizar tudi na glasbenem polju. Kot učenec cerkveno-glasbene šole v Regensburgu je bil med najvnetejšimi cecilijanci v Slovencih in je tej smeri ostal zvest do danes. Zložil je tudi več preprostih speviger, ki so si brž osvojile podeželske odre (»Grof in opat«, »Mlada Breda«, »Darinka«).

Naj bi dočakal še dolgo, dolgo vrsto zdravih in plodonosnih let!

Vleče me v neznane dežele —

Meni morebiti niso dejali popotne palice v zibel, ali pa mi niso povedali, da so jo, a izkušam vendar národno príslovico, da se popotni les, ko se ogreje v roki, ne izpusti tako hitro iz nje. Vleče me v neznane dežele in posebno rado takrat, ko se tice selivke poslavljajo od naših krajev. Vrnivši se, prenašam toliko lažje samoto, ker so mi spomini o tem, kar sem videl in slišal, prijetna družčina. V njih preživim vse leto, a potem se obudi zopet želja po novem razgledu.

»Pri Jugoslovanih«, str. 66.

Niagara

Pot nas je peljala skozi park košatih dreves. Vedno inu je nam je udarjal na uho vodni grom, in kar v hipu sta bila slapova pred nami. V globočini je vrela voda kakor v velikanskem kotlu, iz nje so odletavale visoko v zrak bele megle drobnih kapljic, slične najgostejšemu snežnemu metžu. Vmes so delale mavrice krasne oboke od ene strani

do druge. Na penečih valovih je vozil parobrod proti slapovoma. To drzno vožnjo si privoščijo le pogumnejši obiskovalci, toda gorje jim, če bi prišel parobrod preblizu vrtnicem. Dovolj žrtev so že zahtevale te vodne pošasti...

Vodopad na ozemlju Združenih držav ima 300 m širine in 50 m višine; vodopad na kanadski ali angleški strani je 915 m širok in 48 m visok. »Spomini«, str. 188.

V sarajevski čaršiji

Postopajoč med gnečo prodajavcev in kupovavcev, sem mislil, da bivam v daljnem orientu. Tu imaš jasno sliko turškega semnja. Poleg razpostavljenega blaga vidiš različne rokodelce, ki imajo tukaj svoje delavnice, tako da je delavnica ob enem tudi prodajalnica. Krojači, čevljarji, sedlarji in drugi se gibčno sučejo pri svojem opravilu. S prekrizanimi nogami na tleh sedeči moslimi urno vbadajo šivanko, da bo obleka prej ko mogoče izgotovljena. Čevljarji vlečejo dreto in tolčejo s kladivom po podplatih, kakor bi se kdo ve kako mudilo. Prav lepe reči izdelujejo pasarji iz bakra, leskeče posode z ličnimi okraski, ki se takoj prikupijo očesu. Veliko je razstavljenih umetnih vezenin, n. pr. vrečic in pogrinjal, izmed katerih je dosti pretkanih z zlatimi in srebrnimi nitmi.

»Pri Jugoslovanih«, str. 87.

Ulica Muski v Kairu

Drugo jutro sem obiskal najživahnejšo ulico Muski. Tukaj gledaš slike, kakršne ti more predstavljati le najbujnejša domišljija. Kljub evropskemu vplivu je ostal Egipčan to, kar je bil nekdanj. Trdil bi, da je njegova obleka prikrojena še dandanes po šegi faraonske dobe. Tudi govorjenje, napisi, obrazi — vse arabsko. Zagrnjene ženske so v črnih krilih kakor prikazni z drugega sveta. In

Kairo v Egiptu. Nihče ne sme v svojih čevljih v mošejo. Zato mu pa posodijo copate

ta množica ljudstva! Evropec mora biti precej pogumen, da gre peš v ulico Muski; plašljivci si jo rajši ogledujejo iz voza. Spredaj in zadaj slišiš svarilne glasove, da pojdi v stran, ako hočeš odnesti zdravo kožo. Neprestano drdranje kočij, jahači na oslih in kamelah, vmes poulični prodajalci, nosači in drugi pešci: — vse to se vali mimo tebe. Nikjer ni praznega prostora. Cesta je podobna deroči povodnji, da so konji, osli, kamele, psi, vozovi in ljudje en sam klopčič. Vsakovrstno vpitje je združeno v mogočno šumenje, ki bi mislil o njem, da prihaja odnekod z višave. Pred očmi imaš vzorce najrazličnejših prebivalcev zemlje. Beli, temni, rjavi, rumenkasti in črni obrazi nam izdajajo domovino, ki ji pripada ta človeška zbirka. Prav tako mnogovrstna glede kroja in barve je tudi obleka. Jutrovcu stopajo mimo tebe v pisanih srajcah, v belih, rjavih in črnih plaščih, rdečih fesih, zelenih in belih turbanih, v rumenih čevljih, pa tudi v pristnih Adamovih podplatih. Vrtil se nam v glavi in komaj čakamo, da pridemo iz množice. »Spomini«, str. 147.

Potovanje nam širi obzorje

Res, da je potovanje po oddaljenih krajih težavno, toda človeku se razširi obzorje, ako pogleda nekoliko po svetu. Humboldt piše o sebi: »Das Wissen verdanke ich meinen Reisen«, in v nekem oziru ima tudi Levstik prav, ki trdi v svojem »Popotniku«: »Ta ni mož, ta ni za rabo, kdor ptujih videl ni ljudi.«

»Med romanskimi narodi«, str. 137.

Sarajevo. Baščaršija

Cerkev v Ratečah, kjer župnikuje Lavtižar

Smuški dom S. K. Ilirije na Slatni. Skrajno neugodne vremenske prilike so zelo ovirale gradnjo smuškega doma S. K. Ilirije, vendar ne v toliki meri, da bi ne bil gotov do otvoritve zimske sezone. Stavba je pod streho, otvoritev bo sredi decembra, najkasneje za božič. Smuški dom stoji sredi idealnega terena na Slatni, oddaljen le borih 10 minut od železniške postaje Planica. Opremljen bo z vodovodom in centralno kurjavo ter v doglednem času tudi z električno razsvetljavo. Dom ima 12 različnih spalnic s komfortnimi umivalniki in dve skupni ležišči, ki bosta urejeni po sistemu spalnih vagonov. V normalnih razmerah bo na razpolago 64 udobnih postelj, dve kopalnici in prostorna obednica

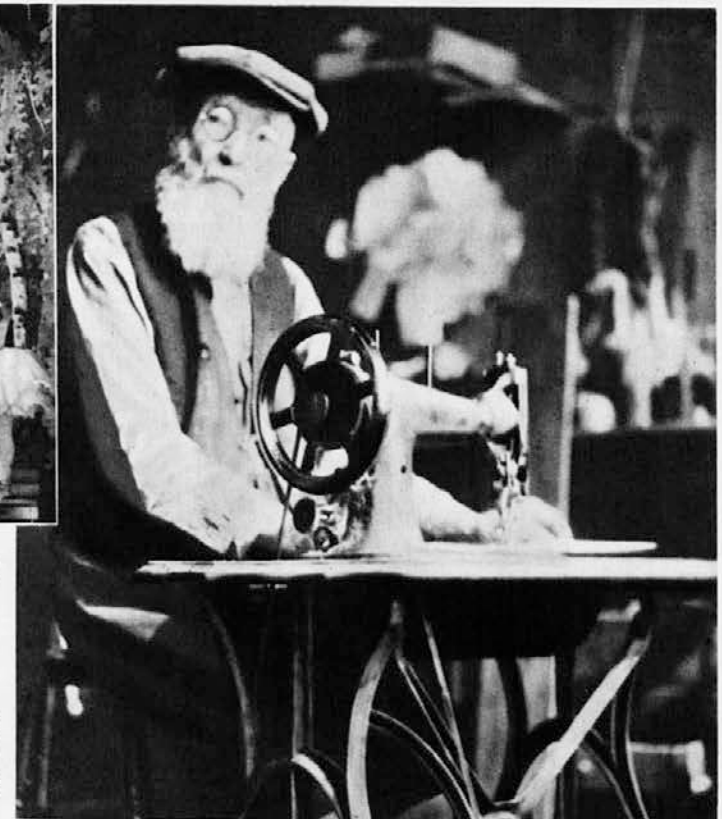
DOMA IN PO SVETU

Ves svet slavi obletnico premirja 12. novembra. Letos je bila že trinajsta in slika nam kaže angleškega prestolonaslednika, ko polaga venec na grob neznanega junaka. — Iz Ljubljane podobne slike ne moremo objaviti, ker je Ljubljana edina prestolnica na svetu, ki premirja ne slavi z običajnim nekaj minutnim molkom. Ali nista »Zoeza bojevnikov« in ljubljanski župan dolžna oddolžiti se spominu miru? Mislimo da! Seveda v slučaju, če hočemo Slovenci likvidirati vojno stanje...

»Poklonitev materi«. Simbolični prizor z materinskega dneva, ki ga je priredila ljudska šola v Kranju pod pokroviteljstvom Kola jugoslovenskih sester

Desno: Ta mož je najstarejši Američan, star je 111 let, ko je bil star 20 let, se je preselil iz Anglije v Ameriko in živi zdaj v Vancouveru. Kljub svoji starosti še vedno pridno dela. Po poklicu je sedlar in slika je posneta za njegov 111. rojstni dan v njegovi sedlarnici

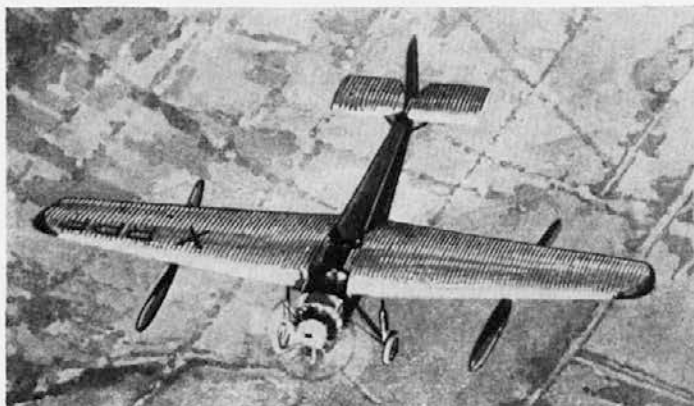
Zanimiv projekt iz prvih početkov avijatike

Pogled od spodaj na autogiro v zraku

vseh je pa postopal Nemeec Oton Lilienthal, ki je prišel do svojih brezmotornih letal s tem, da je posnel ptico, ki ne maha s krili in nato to svojo konstrukcijo sistematično izpopolnjeval. Njegova učenca Wilbur in Orville Wright sta to pripravo še bolj izpopolnila, s tem, da sta vgradila vanjo motor s propelerjem in tako omogočila ne samo plavanje letala z višine proti tlom temveč tudi dviganje z zemlje v višino. Od takrat pa se ni v bistvu spremenilo nič in tehnično izpopolnjena konstrukcija bratov Wright je po razmeroma kratkem razvoju pokazala v svetovni vojni svojo veliko vrednost kot vojni sredstvo.

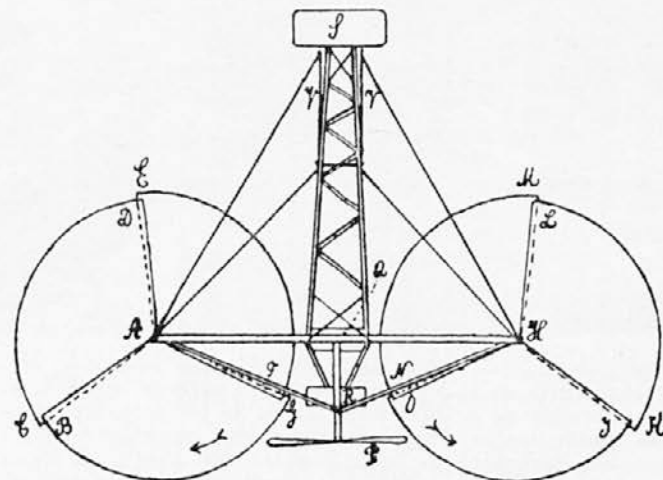
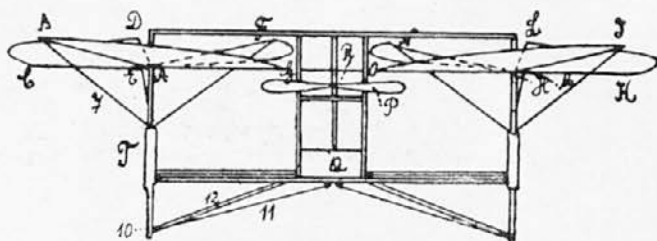
Po svetovni vojni so skušali letalo izrabiti tudi kot prometno sredstvo. Največja in doslej tudi skoraj edina prednost letala je njegova brzina, s pomočjo katere lahko zmagovito tekmuje z vsemi ostalimi prometnimi sredstvi. Ima pa letalo dve veliki napaki, ki v izredni meri ovirata njegovo porabo kot prometno sredstvo: Velika poraba dragih pogonskih snovi (bencina) v primeri z množino tovara in pa nezmožnost letala, spustiti se na majhnem prostoru na zemljo. Posledica tega so velikanski kompleksni zemljišča, ki jih je treba urediti kot zračna pristanišča in ki stanejo velikanske vsote, ker se morajo nahajati čim bližje sredini mesta. Če se nahaja zračno pristanišče preveč daleč

Zrakoplov, opremljen z dvema vijakoma, 6 m dolgima. Vijak na glavi se vrtil samostojno. Za dvig je ta zrakoplov potreboval le 22 m vzletnega prostora

Najbolj interesantna doba v zgodovini letalstva so zadnja desetletja pred pojavom bratov Wright. Cela vrsta iznajditeljev se je na vse načine trudila, da bi omogočila človeku dviganje v zrak in skoraj vsak izmed njih je skušal doseči ta cilj na svoj način. Eni so skušali posnemati gibanje ptičjih kril, drugi so zopet kombinirali na vse načine balon z raznimi krili, itd., tretji so poskušali svojo srečo z vijaki, ki bi lahko potegnili letalo vertikalno v zrak. Najdoslednejše od

od mesta, se izgubi s prevažanjem potnikov iz mesta v pristanišče toliko časa, da je prihranek na času zaradi brzine letala za krajše proge le neznamen. Tudi pri

Patent g. generalnega direktorja dr. I. Slokarja

nezgodah, ki se tu in tam lahko pojavijo pri letalu kakor pri vsaki drugi tvorbi človeških rok, bi se dalo v ogromni večini slučajev preprečiti vsako poškodbo potnikov in blaga če ne bi potrebovalo letalo za pristajanje toliko prostora. Zato so razumljivi poskusi iz najnovejše dobe, ki skušajo omogočiti letalu dviganje in spuščanje na majhnem prostoru. Francoz Gerin in Nemeec Jaesche sta zgradila letalo, pri katerem se spreminja površina krila in s tem tudi brzina pri poletu, večina konstrukterjev pa se zadovolji z namestitvijo zavor na letalu, ki znatno zmanjšajo progo, katero prevozi letalo pri spuščanju po zemlji. (Po švicarskih podatkih prevozi znano lovsko letalo Dewoitine D 27 po zemlji brez zavor progo 250 m, preden se ustavi; če ga opremimo z zavorami pa samo 150 m.)

Generalni ravnatelj dr. I. Slokar

Vsa imenovana sredstva ne morejo tega nedostatka odpraviti, temveč ga samo omilijo. Če pa namestimo na letalu propeler s pokončno osjo in ga poganjamo z motorjem, dobimo tako zvano helikoptero, ki se dviga in spušča navpično. Ta konstrukcija ima zopet ta veliki nedostatek, da se pri vsaki poškodbi na motorju razbije. Tudi gibanje v vodoravni smeri je združeno s precejšnjimi komplikacijami. Vse te težave pa niso mogle ostrašiti konstrukterjev in zadnji dve leti se je pojavila cela vrsta helikopter, ki se izvršile tudi že uspešne polete. Iznajditelji so skušali vsaj deloma odpraviti navedene nedostatke helikopter. Najbolj je razširjena konstrukcija Španca J. de la Cierve, tako zvana »Autogiro«, katerega aparat ima sicer tudi propeler z vertikalno osjo, toda brez motornega pogona; na sprednjem delu trupa pa ima motor z drugim propelerjem, ki deluje prav tako kot pri navadnem letalu. S tem letalom dosežemo brzino pri pristajanju, ki je za 55% manjša kot pri

Burgit obliž za kurja očesa za obtiščance pomaga zanesljivo in brez bolečin!

navadnem, enako hitrem letalu. Edini nedostatek te konstrukcije je večja poraba goriva v primeri z navadnim letalom. Vendar je vzpodbudila prav de la Cierveva konstrukcija konstrukterje in znanstvenike, da so začeli posvečati temu in sličnim aparatom več pozornosti. Zato imamo prav v najnovejši dobi celo vrsto novih konstrukcij, ki pa se vsaj deloma tesno naslanjajo na autogiro.

Zanimivo je, da je že pred 22 leti spoznal Slovenec nedostatke naših letal in jih skušal odpraviti na popolnoma nov način. Sedanji gener. ravnatelj Zadrúžne gospodarske banke v Ljubljani, gospod dr. Ivan Slokar je prijavil že dne 8. decembra 1909. pri patentnem uradu na Dunaju kot patent svojo pripravo, ki naj omogoča dviganje in spuščanje na omejenem prostoru, kot helikoptera, v slučaju defekta na motorju pa omogoči lahko pristajanje brez tistih usodnih posledic, ki jih ima prisilno spuščanje helikoptere. Nadalje delujeta pri tej pripravi dve krožeci ploskvi stabilizirajoče kot vrtavki in zadnji robovi nosilnih ploskev so elastični, in delujejo zato po vseh dosedanjih raziskavanjih v zraku veliko ugodneje kot ploskve s togimi zadnjimi robovi.

Opis tega aparata hočemo posneti iz patentnega spisa, ki je izšel dne 26. jun. 1911 pod številko 48.755:

Aparat ima simetrično na vsaki strani trupa po eno krilo, ki se da spremeniti v nosilni propeler z vertikalno osjo. Vsako tako krilo obstoja iz več krožnih sektorjev. Od

Autogiro z vertikalnim vijakom in pomožnimi krili za stabiliziranje. Nosilni vijak se vrti prosto, motor žene prednji propeler

obeh skrajnih radijev vsakega sektorja je sprednji nepremično pritrjen, zadnji pa se da s pomočjo posebne priprave v vertikalni smeri (pravokotno k ravnini sektorjev) pomikati navzdol. S tem dobi vsak sektor obliko krila, pri katerem je zadnji rob v neki meri elastičen. Če sučemo z motorjem te sektorje okrog vertikalne osi, se začne dvigati priprava navpično v zrak kot helikoptera. Ko se dvigne na ta način priprava dovolj visoko, pomaknemo zadnje radije sektorjev v isto ravnino s sprednjimi radiji in iz sektorjev nastaneta 2 krila na levi in desni strani trupa. S posebnim pogonskim propelerjem, ki je nameščen spredaj na trupu, poganjamo nato pripravo v horizontalni smeri kot navadno letalo naprej. Sektorji obeh kril rotirajo lahko še naprej okrog svojih osi in delujejo s tem kot vrtavke event. ugodno na stabilnost.

Iz opisa je razvidno, da se nahaja v iznajdbi cela vrsta zamisli, ki se pojavljajo v spremenjeni obliki pri novih konstrukcijah de la Cierve, Pescara, Curtiss-Bleeeckera itd. V tedanjih razmerah pa ni našla ta konstrukcija razume-

vanja in iznajditelj je moral zaradi pomanjkanja sredstev dopustiti, da je patent zapadel. V svetovni vojni pa so vodilni tehnični krogi pri avstrijski vojaški upravi skušali z velikimi sredstvi konstruirati helikoptero kot nadomestilo za privezani balon, toda brez uspeha. Mogoče so prav številni predvojni patenti vplivali nanje, toda težave pri konstrukciji so tolike, da jim takrat niso bili kos.

Ameriška Curtiss-Bleeecker-helikoptera, ki je letela

Popravki.

V 5. številki na str. 146 čitaj med zgodovinskimi paberki o Mariboru letnico 1857. namesto 1875., kar je očitna tiskovna pogrška.

Prav tako na isti strani o Ptujju čitaj letnico 1908. namesto 1909.

V 11. številki na strani 570 zgoraj beri namesto Tihamé — Tihamér!

Na strani 587, 58. vrsta od zgoraj dol, čitaj namesto: Fotografsko negibnega — Filmsko negibnega.

Na isti strani čitaj spodnjo vrstico, leve kolone: gredo preveč v njeno skrivnostno globokost, samo nakažejo jo kot dobri in prijazni gledalci in ljubeznivi ter radostni voščilci dobrodošle našim bohinjskim sirarjem, planšaricam in kmetom, oglarju, drvarju in gozdarju. Vsi ti...

POJASNILO. Iz velikosti oblike objavljenih portretov naj naši čitatelji ne delajo napačnih sklepov, da posvečamo kakšni osebi večjo pozornost kakor katerikoli drugi. Na žalost se moramo večkrat ukloniti tehničnim zahtevam v širini in višini naših strani! — Uredništvo.

FILM Novi filmi: Ariana

R. A.

Anetov senzacionalni roman »Ariana« se nahaja na tričetrt poti k šundu in popolnoma v plehki družabnostni literaturi z rekvizitom ruskega motivja, za povojno dobo potrebnim in značilnim. Za izpričeno zapadnjaško klientelo take literature je te vrste ruska snov kos dražee eksotike v najbanalnem zmislu besede, budoarsko čtivo, ki ga ne odložiš, dokler ga nisi prečital, zaman pričakajoč, da bi se krog starčevske erotičenostne rafiniranosti razklenil in razvel v nekaj, kar bi bilo podobno umetnosti. Svet in figure romana sploh niso ruske, temveč prirojene po želji izvestnega dela zapadne družbe ter po modnem okusu, ki je o. l. 1920 zahteval od žena in od dozorevajočih deklet šampionat v vseh zadevah seksualnosti in erotike, vendar pod pogojem, da ostane ta »nova«, povojna žena kljub in baš zaradi vseh teh in takih mojstrov in »virgo intacta« iz

starega sveta. Po tem dvomljivem tekstu je napravil režiser Elizabete Bergnerjeve, Paul Czinner, film z istim naslovom ter z Bergnerjevo v vlogi Ariane, z Rudolfom Forsterjem pa v vlogi Konstantina Mihaela (ostale figure so brezpomembne) in kar je ob tej priliki prišlo na dan, je lep in točen dokaz umetniške in notranje krize sodobnega filma, tu nemškega. V Nemčiji je vse jasno in vse napisano je natančno vnaprej določeno, za koga in za kaj je napisano. Jean Schopfer (izg. Claude Anet) je svojo Ariano napisal samo in baš za Bergnerjevo in Paul Czinner še danes misli, da je film prišel na svet samo in baš zaradi Bergnerjeve. Zato je tale nova, poslabšana izdaja »Florentinskega goslača« tudi izgledala primerno tej romantični želji, snovi in predstavi, to je skrajno reakcionarno. E. Bergnerjeva je še vedno stara odlična igralka, a če pri tem upoštevamo, da je tekst strašno nefilmski (višek nje-gove literarnosti se razodene pač v končni sceni z odhva-jajočim brzovlakom) in če kljub temu pravimo, da bi bila Bergnerjeva lahko vsaj nekoliko mlajša, moramo zaklju-čiti, da se je že nekoliko postarala. Na njeno igro so padli prvi sivi lasje. O Rudolfu Forsterju ne moremo reči niti tega, ker to ni bil niti Paris, niti Berlin, še manj seveda Rusija in najmanj filmski teater, pač pa nam je F. ustvaril samo pravi simbol sociološkega tipa čitalstva Clauda Aneta, Rudolf Forster je dobro pokazal, da izvira ta svet razen iz budoarja tudi iz obljubljenе dežele jedilnih in spalnih vagonov pri mednarodnih brzovlakih. In to je surovi berlinski okus režije v tem pogledu tudi hotel. Seveda pa nimamo prav nobenega posebnega povoda, da bi zoper to dejstvo ob itak slabem tekstu razgrajali. Tudi kdor ga je bral, je roman v filmu stežka prepoznal, šlo je v prvi vrsti za »starstvo« E. Bergnerjeve. Notranja oprema in morala filma sta spominjali njegovih boljših časov, enako kompozicija scen in fotografija. V splošnem smo dobili ob delu okus dobro in solidno opremljenega inter-jerja. Ako pa nas kaj samo še spominja na kaj, ni to pač več niti manira, niti spominska pesem, nego bolezen, ki jo je treba pričeti lečiti pri korenini.

Svetloton-film

Mirko Jelačin

Razvoj zvočnega filma je za filmsko umetnost izredne važnosti, ker je s svojim velikim razmahom odkril ne-izmerne možnosti novega dela na tem polju. Kulturne vrednosti, dosežene s proizvodanjem zvočnih filmov, pozna danes že ves svet. Nemi film je predvsem iskal in po-treboval zunanjo lepoto igralca in igralkе, pri zvočnem filmu pa je odločilen tehnično dobro izvežban glasovni material bodisi zaradi govora bodisi petja. S tem je tako zvan »lepi tip« potisnjen v ozadje in talent bodočega film-skega igralca se danes presoja iz čisto drugih vidikov.

»Svetloton Film« v Zagrebu je prvo podjetje v Jugo-slaviji, ki si je stavilo v nalogo, izdelovati domače jugo-slovenske filme v našem jeziku. Tako stopamo v vrsto držav z lastno zvočno filmsko idustrijo.

Igralka Elizabeta Bergner

To je velika in težka naloga. Da se ta cilj doseže, je treba mnogo idealizma, dela in še več kapitala. Ker ni dovolj dobrega igralskega naraščaja, se je »Svetloton-film« odločil, da ustanovi lastni Studio za zvočni film. V tem studiu naj se s pomočjo izkušenih domačih in inozemskih umetnikov in strokovnjakov bodoči filmski umetniki in umetnice izobrazujejo in vežbajo v vseh strokah, ki spu-dajo v področje zvočnega filma. Na ta način si hoče »Svetloton-film« vzgojiti in pridobiti lastni ansambl igral-cev. Namen studia je, da teoretično in praktično usposobi svoje mlade sodelavce za samostojno umetniško in teh-nično delo v filmski stroki.

Mirko Jelačin, operni pevec
upravnik studija za zvočni film

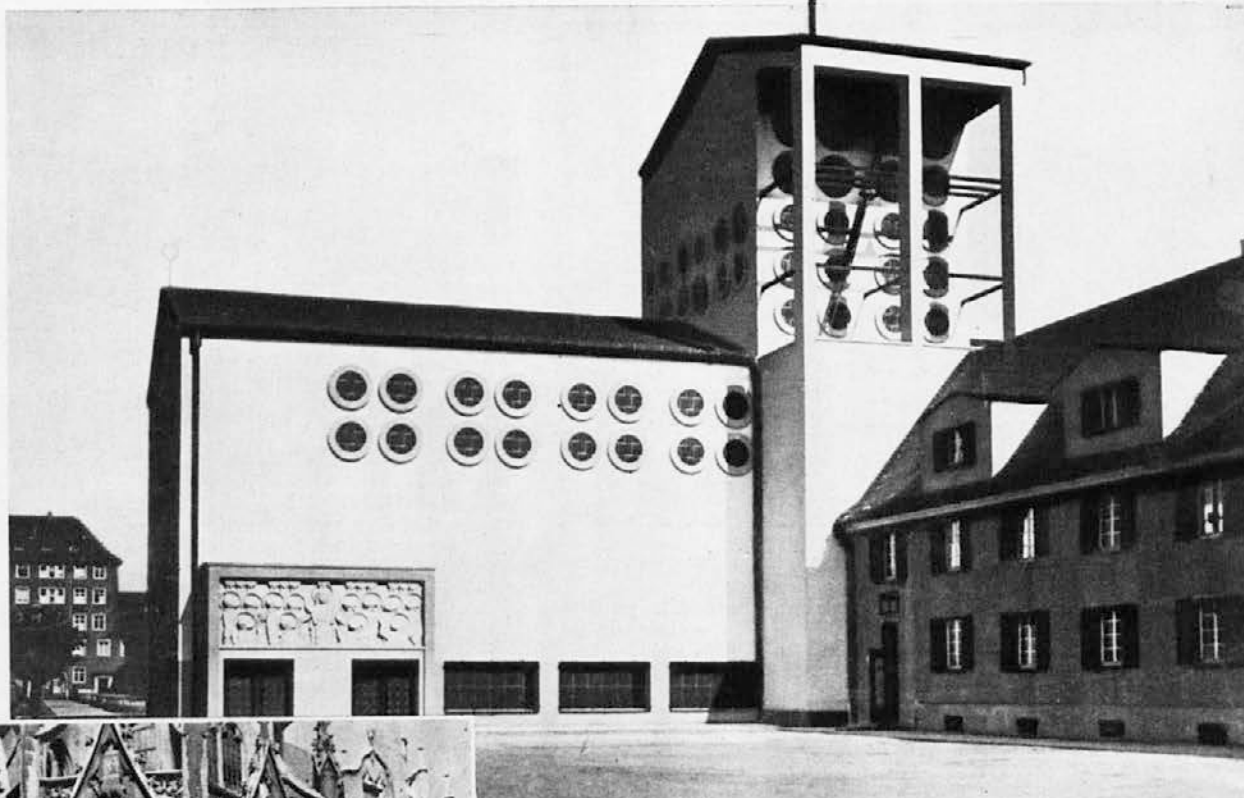

Alma Jelenska, diplomirana učiteljica
ritmične gimnastike in modernega plesa

Josip Klement, ravnatelj proe jugoslov
industrije za zvočni film »Svetlotonfilm«

Sodobna cerkev.
Nemški arhitekt Martin Weber je zgradil v Frankfurtu ob Maini novo cerkev sv. Duha. — Značilno za cerkev je to, da stoji oltar skoraj v sredini pod stolpom, ki s svojimi okni siplje luč v notranjščino cerkve

Pogled z dvorišča na rotovž z balkončki v Münchenu

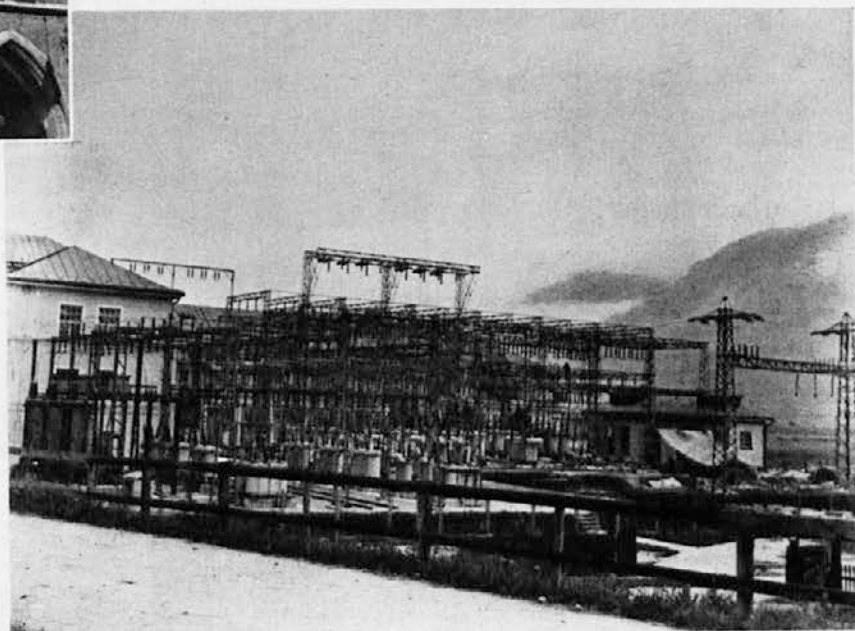
PO NEMČIJI

H. F.

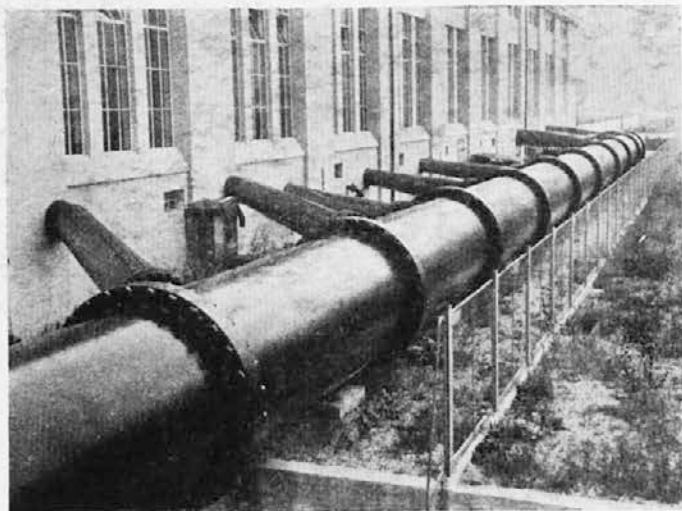
Pred kratkim so priredili elektrotehniki ljubljanske univerze študijsko potovanje po Nemčiji, pod vodstvom g. docenta ing. Vencislava Koželja. Priliko so imeli videti zanimivosti in pridobitve moderne tehnike. Praktično in moderno je urejena elektrarna »Aachenseekraftwerk« v Jennbachu na Tirolskem. Sliki nam kažeta pogled od zunaj. Prva kaže mešanico razvodnih žic naprave na prostem, druga (na sledeči strani) pa kaže vodno cev, ki dovaja vodo k turbinam. Cev ima v premeru preko dva

metra in dovaja vodo skozi hrib iz Achenskega jezera, ki leži 80 metrov višje. Zanimiva je tudi elektrarna »Walchenseekraftwerk«. Voda priteka po ceveh iz 200 metrov višje ležečega jezera »Walchensee«, odda svojo energijo v turbine in izteka v »Kochensee«, ki leži poleg elektrarne. Opažati je pri večini nemških elektrarn, da je izrabljena vodna sila višje ležečih jezer.

Razen strokovnih zanimivosti so videli tudi mnogo drugih znamenitosti. V Münchenu: »Deutsches Museum« je bil brezdvomno najinteresantnejše, kar so videli. Vidi se lahko v njem razvoj tehnike od vsega početka do danes v vseh detajlih. Od stavb bi bilo omeniti »Rathaus« ali po naše rotovž. Iz slike, ki predstavlja nekakšne balkone na dvorišču, je razvidno v kakšnem slogu je zidan magistrat. Vsa zunanja stran je posejana s sličnimi okraski in kipi. Nekaj posebnega je tudi najmodernejša cerkev v Frankfurtu ob Maini. Pročelje krasi kip Matere božje, ki je sestavljen iz samih majhnih barvastih kamenčkov, prav tako kot sta obe stranski sliki lepa mozaika. Notranjost cerkve pa je brez vseh okraskov in ornamentov. Zidano je vse v oglatem slogu. Prižnica n. pr. izgleda kot gladka kocka s popolnoma gladko in ravno streho. Edino, kar služi v okras, so zlati napisi izrekov iz sv. pisma. (Sliki gl. v 7. številki »Illustracije«, str. 248!)

Mešanica razvodnih žic naprav na prostem v jennbachski elektrarni

Vodna cev, ki dovaja vodo k turbinam v Jennbachu Foto Fröhlich

Najimpozantnejši pa je v Leipzigu spomenik padlim vojakom v bitki pri Leipzigu. Gradili so ta spomenik od oktobra 1900 do oktobra 1913. Zaposlenih je bilo pri gradnji spomenika več tisoč delavcev in so porabili celo goro v bližini Leipziga, da so dobili potrebno kamenje za ta ogromni spomenik, ki je menda za spomenikom zmage v Ameriki in Eifflovim stolpom v Parizu največji. Meri v višino preko 90 metrov. Eden stoječih kipov na vrhu spomenika ima 12 metrov višine in tehta preko 4000 centov. Celokupni stroški za gradnjo spomenika so znašali 6 milijonov Mark, to bi bilo več kot 80 milijonov Din našega denarja.

SLOVENSKA KNJIGA

Narte Velikonja: Otroci.

Narte Velikonja

V zbirki domačih pisateljev, ki jo izdaja Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani, je izšla zbirka novel »Otroci«, ki jo je napisal Narte Velikonja. Večinoma so to ponatiski iz »Doma in sveta«, kjer je pred leti pisatelj redno objavljaval svoje novele. Knjiga obsega 12 krajših in daljših novel: Čepljenje, Birma, Tuji otroci, Mož, ki je otroka jedel, Otroci se igrajo, Amerikanci, Stric, Izpoved, Med dvema stenama, Na morju, Tri gracije, Sirote.

J. Lovrenčič: Publius in Hispala.

V 43. zvezku »Ljudske knjižnice« sta pravkar izšli dve zgodovinski povesti dr. Jože Lovrenčiča: Publius in Hispala, zgodovinski roman iz starega Rima, ki se godi v 2. stoletju pred Kristusovim rojstvom, in Cesta in njen voz, povest iz srednjega veka slovenske zgodovine na Goriškem. Knjiga obsega 218 strani in jo je izdala Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani.

J. Lovrenčič

Za negovanje telesa

za jačanje udov in zaščito pred obolenjem, je Fellerjev Elsafluid priznana domače sredstvo in kozmetikum, že 35 let splošno priljubljen. Poskusna steklenica 6 Din, dvojna steklenica 9 Din povsod. Po pošti 9 poskusnih ali 6 dvojnih ali 2 veliki specialni steklenici 62 Din brez nadaljnjih stroškov pri lekarnarju Evgenju V. Fellerju, Stubica Donja, Elsatrg 358, Savska banov.

Razstava Franceta Goršeta

R. Ložar

Po Jakčevi razstavi je pokazal svoja dela mladi kipar France Gorše (gl. »Ilustracija« 1929 str. 376). Razstava je obsegala 51 plastik (večinoma mavec, les, a nekaj malega bron in kamen) ter 18 risb in so bila zastopana časovno starejša in mlajša dela. Bila je to prva samostojna razstava Fr. Goršeta v domovini. V svojih zadnjih plastikah, ki imajo pač uso, do, da so le v mavcu, se je Gorše zelo močno oddaljil od linije Meštrovičeve skulpture, kateri je bil v prejšnjih letih sledil (nekatera dela so tudi na tej razstavi bila iz onega časa) in kar sam danes tudi upravičeno poudarja. Kajti Goršetov element je realizem in v tem znamenju je stala njegova razstava. Iz starejše dobe je bil relief »Materinstvo«, eden naših najbolj občutenih reliefov, dasi močno arhaiziran. A kolikšno pot je Gorše od njegovega nastanka v neposrednem svitu akademije (l. 1928) do l. 1950 prehodil, je pričevala lesena soha »Materinstvo«, ki ni morda kak koncept reliefa, preprosto prestavljen v statuarično plastiko, marveč nova rešitev naloge, pri kateri se je Gorše radikalno obrnil od hieratičnega linearizma snovi in forme k njeni realnosti. Ta soha je prvič zares upodobil tega motiva in nam drugič ne govori več z abstraktnim linearizmom, nego s plastično formo. Kolikšna razdalja v tem od starejšega reliefa! Seveda mahoma se prvine šole ne pozabijo: prav za prav se soha še ni popolnoma osvobodila reliefnih ploskev, ima čisto določene poglede, telesne oblike same spominjajo na shematizme šole, ako se omejimo na partijo otroka in ženske glave, še vedno najdemo skrito ravnino, iz katere izstopajo okroglo plastične oblike kot iz friza — a vendar, v teh prekrizanjih in preplastitvah gibov, v odločno prostorni težnji kipa, v liriki in poetičnosti silhete najdemo stvari, ki kažejo Goršeta prihodnosti. Isto so razodevali zlasti portreti, živalske figure in reliefi; v poslednjih je dal Gorše kos pastirskega bukoličnega iluzijonizma. Največjo pozornost pa je zbujal na razstavi veliki »Pridigar«, s katerim je Gorše mahoma

Fr. Gorše: Pesnik in kritik France Vodnik (model v glini)

Fr. Gorše: Opica (les)

Fr. Gorše: Meščanka (gips)

Ob zatvoritvi Goršetove razstave. Od leve na desno: Magajna, Inchiostri, Volaričeva, Jakac, Gorše, Vodusek, Jakopič, Vodnik, Gorjup, Kosmač, Podbevšek

Foto Skodlar

Božidarja Jakca »AMERIKA«

(Jakopičev paviljon)

R. L.

B. Jakac v Mojave desert decembra 1929 (Južna Kalifornija) pod »joshua« drevesom

Foto Joe Znidaršič-List

Fr. Gorše: Karikatura hrvaškega dramatika Miroslava Krleže (kreda)

izoblikoval pol, h kateremu bi se mogel nagniti njegov realizem in ga nam prikazal v skrajnosti iluzionistične skulpture. »Pridigar« je Goršetu nujno potrebni umetniški program smeri, ki ima vse odlike in slabosti programa in tudi to svojstvo, da se trajno ne da uveljaviti. Gorše že ve, kako in zakaj ga je napravil in ali imajo različne interpretacije tega gotovo pomembnega dela kaj zmisla. Razstava je bila zelo lepa prireditelj, če je le gmotno za Goršeta odrezala enako lepo.

Po »Afriki« nam je B. J. letos razkazal Ameriko, deželo, v kateri se je bil med tem časom mudil. Prekipeva-joče število podob, ki jih je tam napravil in jih prinesel le deloma v domovino, kaže, kako številna, vedno nova, a v bistvu vendarle vedno stara doživetja mu je nudila ta zemlja; del teh podob je uredil v okusno aranžirano, geografski in etnografski poučno razstavo z geslom »Amerika«. Jakac je mojster aranžmaja, to se je videlo na opremi razstave in se je videlo še prav posebej na njegovih podobah, portretih, krajinah, slapovih itd. In občinstvo ljubi aranžma, občinstvo ve, kaj je to: aranžma, zato je raz-

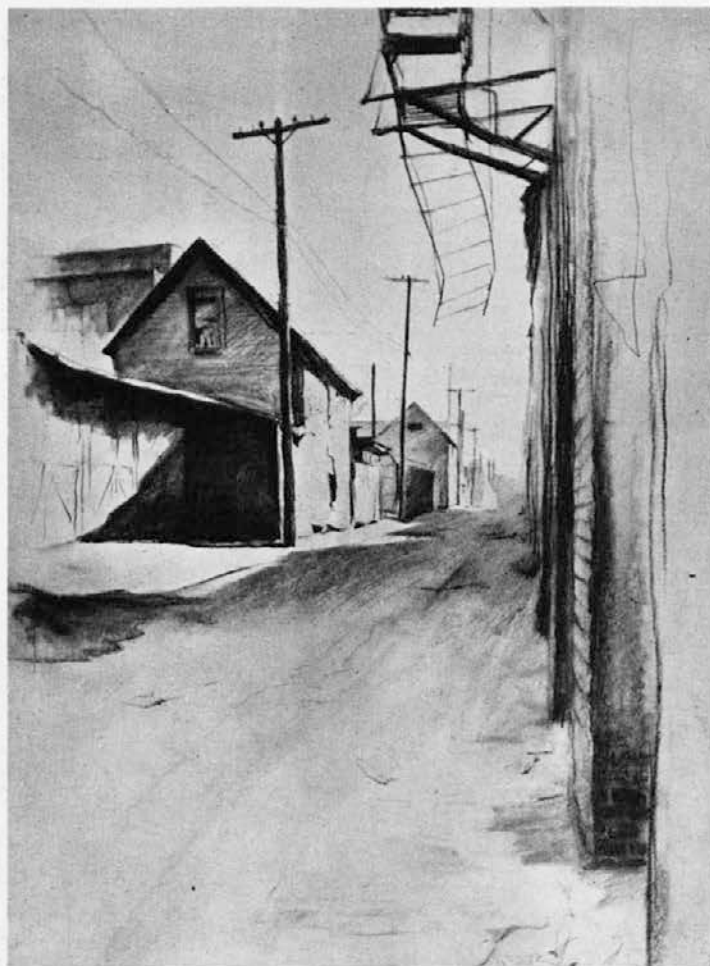

Salonske stoječe, kakor tudi najrazličnejše prvovrstne stenske in namizne ure, nadalje najnovije ure v raznih oblikah, kakor sove, kužke, mrtvaške glave, mucke i. t. d., precizne žepne ure, razne budilke, zlatnino, srebrnino in optične predmete v veliki izbiri po nizkih cenah priporoča

staroznana tvrdka

L. VILHAR, urar, Ljubljana, Sv. Petra cesta 36

B. Jakac: *Samotna ulica* (ogljje)

Lastnik: Museum of Art., Cleveland

stavo tudi bogato nagradilo s svojim posetom in mu jo skoraj do polovice pokupilo. Občinstvo ve, da obstoji vsa umetnost v aranžmaju. In občinstvo je prišlo na svoj račun.

Samo nekaj, peščica ljudi, ni prišla na svoj račun. Tem je bilo teh zdresiranih kánjonov in slapov in velemest preveč, tem so bile te gotovo »verodostojne« barve a priori odvratne, tem so bile »družabne« manire ameriške krajine in civilizacije odveč — ti bi bili radi nekaj drugega in kar je glavno: tudi Jakac bi bil rad nekaj drugega. Mi bomo samo veseli, če je zdaj zares truden od potovanja in naveličan tujih dežela, saj potovanja resnično utrujajo in boljša

B. Jakac: *Hollywood* (pastel)

ne »Amerika« je bila »Afrika«, ki je bližja. Še bliže pa stoji človeku človek sam in, dragi Jakac, odkrij nam spet kako novo deželo v človeku. Odkrij nam jo na svoj stari način iz leta dvajsetega in sledečih. Mi mislimo vendar in smo vselej mislili, da je to Tvoj pravi način in menda nas ne boš varal. Saj sem in tja smo nekaj oddaleč podobnega čutili tudi na tej razstavljeni »Ameriki«, nekaj risb in lesorezov je še iz duha tistih dni, je kot staro dobro uležano vino (kaj bi jih naštevati), drugo pa ne. Ti, ki se vedno trudiš, da bi Tvoja dela čimbolj ugajala ljudem, pusti že vendar to prazno početje in prični ustvarjati taka, ki jih publikum ne bo več povohal. Še vedno v zgodovini je publikum umetnika ubil.

B. Jakac: *Jellowstone-Canyon* (pastel)

B. Jakac: *Monteray, California* (pastel)

12 mesinjska

v Vašem knjigovodstvu
je vključena,
ako uporabljate

strokovno izvršene

poslovne

knjige

Stalna zaloga poslovnih knjig
Knjigovodstvena
jugoslovanske
tiskarne
v Ljubljani

PEKO

D · Z · O · Z ·
TRŽIČ

NAJVEČJA ZALOGA ČEVLJEV

PODRUŽNICE = CELJE · MARIBOR ·
MURSKA SOBOTA · BEOGRAD · KRAGUJEVAC ·

· NOVI VRBAS · OSIJEK · SARAJEVO ·
· SUBOTICA · SUŠAK · SPLIT ·